№ 40 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 22

1907

ԵՐԵՍՈՒՆՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 22 № 40

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի. առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊԷԿ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատան մէջ.

Մեր հասցէն. Тифлисъ, редакція «Мшакъ». Базарная ул. д. Тамамшева № 16. Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».

Տէլէֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Ցայտարարութիւնները ընդունվում է ամեն լեզուով.

Ցայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.

Տէլէֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Բ Ա Ց Վ Ա Ծ Է Բ Ա Ժ Ա Ն Ո Ր Դ Ա Գ Ր Ո Ւ Թ Ի Ւ Ն

„ՄՇԱԿ“

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

ՆԵՐԿԱՅ 1907 ԹՒԱԿԱՆԻ ՀԱՄԱՐ

(35-ՐԴ ՏԱՐԻ)

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ. «Մշակի» տարեկան գինը 10 րուբլի է, տասն և մէկ ամսվանը նոյնպէս 10 ր., տասն ամսվանը՝ 9 ր., ինն ամսվանը՝ 8 ր., 8 ամսվանը՝ 7 ր., եօթ և վեց ամսվանը՝ 6 ր., հինգ ամսվանը՝ 5 ր., չորս ամսվանը՝ 4 ր., երեք ամսվանը՝ 3 ր., մէկ ամսվանը 1 րուբլի:

ԱՐՏԱՍԱՀՄԱՆԵԱՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Ամերիկայի բաժանորդները պէտք է վճարեն տարեկան 6 դոլլար. Եւրոպայի բաժանորդները՝ 30 ֆրանկ. Պարսկաստանի բաժանորդները՝ 10 րուբլի:

«Մշակին» գրվել կարելի է ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ. (Բազարնայա և Բարօնսկայա փողոցների անկիւնը): Ստորագրվել կարելի է միայն ամսի 1-ից:

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳԻՆԸ կարելի է վճարել ՄԱՍ-ՄԱՍ:

Կայսրութեան ուրիշ քաղաքներից «ՄՇԱԿԻՆ» գրվելու համար և առհասարակ նամակներ և ծրարներ ուղարկելիս, պէտք է դիմել հետևեալ հասցէով. ТИФЛИСЪ, Редакція «МШАКЪ», իսկ արտասահմանից՝ TIFLIS, Rédaction du journal «MSCHAK».

Ցայտարարութիւններ ընդունվում են բոլոր լեզուներով:

ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

23 փետրվարի Արտիստական Ընկերութեան դահլիճներում

ԿԸ ԿԱՑԱՆԱՅ

ՀԱՄԵՐԳ ԵՒ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՀԱՅՈՑ ԴՐԱՄԱՏԻՔԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՕԳՏԻՆ

I

Համերգ՝ մասնակցութեամբ յայտնի արտիստների

II

Նշանաւոր դրամատուրգների և նրանց հերոսների կենդանի պատկերները

III

Պ Ա Տ Կ Ե Ր - Բ Ա Ր Ե Լ Ի Է Ֆ

(Մարմարիօն խումբ)

Կազմել է դերասան Յ. Աբէլեան:

IV

Հասարակական գործիչների

ԾԱՂՐԱՆԿԱՐՆԵՐ (Каррикатуры)

Բեմի վրա կը կատարէ նկարիչ պ. Գարեգին Երիցեան:

Պարեր, գունաւոր լուսաւորութիւն, և այլն:

Շամպանիայի և ծաղիկների վաճառումը սիրալիր կերպով յանձն են առել օպերայի և դրամայի դերասանուհիք:

Գիշերվայ ժամը 1-ին կայանալու է

Վ ի ճ ա կ ա խ ա ղ

Մի հատ խաղարկութեան տոմսակի (выигрышный билетъ) և երկու բէնտայի 100-ական րուբլու:

Մուտքի տոմսակի գինը վիճակախաղի հետ միասին 3 րուբլի:

Ուսանողներին և ուսուցիչներին մուտքը 1 րուբլի:

Երեկոյթի սկիզբը երեկոյեան ճիշտ ժամը 9-ին:

(18, 20, 22, 23) առ. 3—4

Այսօր, փետրվարի 22-ին լոյս է տեսնելու Գ. Պետրոսեանի 25-ամեայ բեմական գործունէութեան յիշատակին նուիրված

„ՅՈՒՇԱՐԱՐ“

Թատերական-գրական-գեղարուեստական երկշաբաթաթերթի յօբելեանական № 2-ը՝ հետևեալ բովանդակութեամբ:

Գեղարուեստի մարդը.—Ա. Պետրոսեան.—Պետրոսեանի ճառը՝ «Պէպօ»-ի երեսնամեակի առիթով.—Երգիծանք (բանաստեղծութիւն).—Գ. Պետրոսեանի յիշատակին.—Գ. Պետրոսեանի կենսագրութիւնը.—Սիրելի ընկերոջս:

«ՅՈՒՇԱՐԱՐ»-ի այս համարը—որ բացի ճոխ բովանդակութիւնից, պարունակում է նաև 18 հատ լուսատիպ պատկերներ—պէտք է արժենայ 10 կ. գաւառները 12 կ., ուղարկվի նաև 12 կ. նամակադրոշմով. բաժանորդագրութիւնը շարունակվում է, տարեկան 5 ր., կարելի է վճարել մաս-մաս: Դիմել խմբագրութեան, Тифлисъ, Сергіевская, 3, редакція «Ушараръ»: Թերթի յաւելուած պլէնները առանձին չեն վաճառվելու, պիտի ստանան միայն բաժանորդները:

1—1

ԱՐՏԻՍՏԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԹԱՏՐՈՆ

Հինգշաբթի, փետրվարի 22-ին

Հայ դրամատիկ ընկերութեան խումբը

Մասնակցութեամբ Տ. ՍԻՐԱՆՈՅՇԻ

կը տայ

ՅՕԲԵԼԵԱՆԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

ի յիշատակ հանգուցեալ Գ. ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ բեմական XXV-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութեան

I

ԱՐԻՒՆԻ ԱՒԵՏԱՐԱՆԸ

Պատմական անցք 1 արար., Լուազօնի, Թարգ. Տ. Զաւէնի

II

ՍԱԼՕՄԷ

Դրամա 1 արար., Ուայլդի, Թարգ. Նէլեանի

III

ԿԵՆՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄԸ

որի միջոցին կը տրվեն կենդանի պատկերներ հանգուցեալ դերասան Գ. Պետրոսեանի կատարած գլխաւոր դերերից:

Սկիզբը ժամը ճիշդ 8-ին են

Տեղերի գները բենեֆիսային է

Վարչութեան հերթապահ անդամ՝ Մ. Մուրադեան

Ռեժիսոր Յ. Աբէլեան

առ. 3—3

„ԽԱԲԱՐԴԱՐ“

Լոյս կը տեսնէ

ուրբաթ, փետրվարի 23-ին,

ժամը 12-ին:

Կարելի է ստանալ «ՀԱՑԵԼԻ» խմբագրատանը:

(չ. հ.) ա, 2—2

ԿԱՆԱՆՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

Անաստասէվսկայա փողոց, տուն № 18, հեռախօս 966:

Հիւանդ կանանց ընդունելութիւնը ամեն ժամանակ նախորդ յայտարարութեան համաձայն:

Երթևեկ հիւանդների ընդունելութիւնը ամենայն օր ցերեկվայ ժամը 11—12, հետևեալ բժիշկների ձեռքով.

Ա. Ր. Ֆիշէր.—երեքշաբթի, շաբաթ:

Ա. Գ. Բարսուկով.—չորեքշաբթի:

Ս. Պ. Շահ-Պարոնեան.—կիրակի, հինգշաբթի:

Ա. Ա. Նովիցկի.—երկուշ. ուրբաթ:

Երեխաների հիւանդութիւնների համար Ն. Զ. Ումիկօվը հիւանդ երեխաներին ընդունում է երկուշաբթի և հինգշաբթի օրերը, 2—3 ժ.:

Հիւանդանոցին կից կատարվում են քիմիկօ-միկրօսկօպիական հետազօտութիւններ՝ մէզի, խորխի և այլն:

Ծծմայրերի քննութիւն, ծաղկի պատուաստումն և այլն:

(հ. շ. ե.) 9—50

Բ Ժ Ի Շ Կ

Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ

Մ Ա Ս Ն Ա Գ Է Տ

սիֆիլիս, միզային, վեներական և մորթու հիւանդութիւնների:

Ընդունում է ցերեկ. 1—3 ժ., երեկ. 6—8 ժ.:

Սօլօլակ, Բեհբութեան փող. № 33:

(ա. օ.) առ. 4—100

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԵՐԹԵՒԵԿ ՀԻՒԱՆԴՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Մեծ-Վանքի փողոց, № 5, ոչ հեռու Ալէքսանդրեան այգուց.

Վճարն է խորհրդի համար 50 կոպ.

Հեռախօս № 481.

Ընդունելութիւնը առ. ժ. 11—5 ժ. եր.

Բժ. Տ. Ի. ՐՈՒԴԷՆԿՕ.—Ներքին հիւ. հինգշ., կիր. 3—4 ժամ.

Բժ. Ֆ. Վ. ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻ.—Վիրաբուժ. հիւ. երկ., ուրբ. 2—3 ժ.

Բժ. Մ. Ի. ՆԱՆՋԷՎՍԿԻ.—Ականջի, քթի և բկի, չորեքշ., ուրբ. 2—3 ժ., երեքշ., կիր. 3—4 ժ.:

Բժ. Վ. Վ. ՎՆՈՒԿՕՎ.—Վիրաբուժ., միզասեռ. երկ., հինգ., շաբ. և կիր. 2—3 ժ.

Բժ. Ն. Մ. ԱՍՊԻՍՕՎ.—Քթի, բկի և ականջի, երկ. չոր. և շաբ. 1—2 ժ., հինգ., կիր., 12—1 ժ.

Բժ. Վ. Գ. ԲՕԺՕՎՍԿԻ.—Ներքին հիպնօզով ամենայն 4—5 ժ.

Բժ. Ա. Ն. ՏԵՏՐԱՁԷ.—Կաշուի, վեներ. ամենայն օր 1—2 ժ.

Բժ. Ա. Տ. ՐՕԶՄԱՐԻԿՍԿԻ.—Երեխ., երկ., չոր եք 4—5 ժ., երեք. շաբ. 3—4 ժ.:

Բժ. Ն. Ի. ՆԵՈՒՅՄԻՆ.—Աչքի, երկ., ուրբ., 12—1 ժ.

Բժ. Ա. Ա. ՆՈՎԻՑԿԻ.—Կանանց, երեխ., երեքշ., չոր., ուրբ., շաբ., կիր. 2—3 ժ.:

Բժ. Զ. Ֆ. ՆԵՎԶՕՐՕՎ.—Ատամի հիւ. 11—5 ժ. ամենայն օր.

Բժ. Կ. Մ. ՓԻՎԱՐՍԿԻ } Կլինիքական անալիզ

Բժ. Կ. Ի. ԶՈՒԴՆՕՎՍԿԻ

Բժ. Գ. Իւ. ՕՆՕՇԿՕ.—Բժշկ. գիմն. մասսաժ, ելեկտր. 4—6 ժամ.

Մ. Ե. ԳՈՐՕԶՑՈՎԱ.—Մասաժ. 11—4. ժ.

Ս. ԵՎ. ՊԱՒԼՕՅԿԻ.—Վիրաբ. 12—1 ժ. ամենայն օր, կիրակի օրը 4—5 ժ.

Բժ. Կ Գ, ԳՕՐԱԼԵՎԻՉ.—Ներքին հիւանդ. ամեն օր 12—1 ժամ:

Բժ. Ա. Ա. ՄՕՆՍԷ.—Երեխ., երեքշ, հինգշ. շաբ. 4—5 ժամ:

Բժշկական խորհուրդներ, մասսաժ, սրսկել, անդամահատել, անալիզի ենթարկել, հիպնօզել, ստամոքսների և ծառաների քննելը—ըստ համաձայնութեան:

առ. (ա. օ.) 73—144

ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

Մշտական մահճակալներով

Ելիզավետինսկայա փողոց № 79, տելեֆօն 1026.

Հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր

ՄԻՔԱՅԵԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ.—11—12 ժ.—միզասեռական, կաշուի և սիֆիլիս:

Ի. Ն. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆՑ.—11—12 ժ.—ջղային, ներքին հ. և էլէքտրօբուժութիւն:

Գ. Հ. ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ.—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հ:

Ի. Ե. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆՑ.—12—1 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

Ս. Ա. ԼԻՒՐԻ.—12—1 ժ. քթի, կոկորդի և ականջի:

Մ. Պ. ԿԻՄՕՆՏ.—1—2 ժ. վիրաբուժական հ.:

Պ. Ա. ԲԷԲԷՐ.—1—2 ժ. երեխայոց և ներքին հ.:

Ի. Ն. ԹՈՒՄԱՆՕՎ.—5—6 ժ. (երեկոյեան)-կանանց հ. և մանկաբարձութիւն:

Հիւանդանոցում բժշկումն հիպնօզով, կատարվում են միկրօսկօպիական, բակտերիօլօգիական և քիմիական հետազօտութիւններ, նոյնպէս և ծաղկահատութիւն և ծծմայրերի ընտրողութիւն:

Բժշկական խորհուրդի համար վճարը 50 կոպ. Օպերացիաների և համախորհուրդների վճարը ըստ համաձայնութեան: Գիշերօթիկ հիւանդների բաժանմունքը բաղկացած է ընդհանուր սենեակներից և առանձին համարներից:

առ. ե. հ. կ. 27—100

ԷՄՄ. ՔԱՀ. ՆԱԶԱՐԵԱՆՑ

Նոր գրքոյկներ

I. Լեւ Տօլստօյի գրուածքներից՝ հեղինակի պատկերով

1. «Աղօթք», 8 եր. 5 կոպ.:
2. «Սէր», 16 եր. 8 կ.:
3. «Սեռային յարաբերութիւն», 30 եր. 12 կ.:

II. Պրօֆ. բժշ. Լէօ Բուրհերշտէյն՝

1. Առողջապահիկ կանոններ՝ բոլոր ուսումնարանների աշակերտների ու աշակերտուհիների համար 20 եր. 7 կ..

Դիմել՝ 1. Москва, свящ. Э. Назарьянцъ. 2. Тифлисъ, Центральная Книжная Торговля 3. Баку, Книжный магазинъ «Сатрудникъ»:

Մոսկվայից դուրս միմիայն տասնեակներով են ուղարկվում, և ուզած գրքոյկից՝ գնողը վճարում է իսկական գնից 1 կոպ. պակաս:

Իսկ բոլոր 4 գրքոյկներից միասին գնողը՝ իւրաքանչիւր 10-ին վճարում է 2 ր. 50 կ.:

Երկու դէպքումն էլ Թարգմանողին դիմողը ճամփի ծախս չէ վճարում:

առ (ե. հ.) 2—6

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ժողովրդական ներկայացուցչութիւն. Պետական Դումա. Պետական Դումայի շուրջը. Պետական խորհուրդ. Նամակ Պետերբուրգից. Պաշտօնական. Մամուլ. Փոքրիկ պատասխան. Ազատութեան քաջ զինուորը. Նամակ Գանձակից. Փնտռեցէք ձեր աչքի գերանները. Ի՞նչ վաստակեց Դաշնակցութիւնը վերջին ընտրողական պայքարից Թիֆլիսում. Ոճրագործ վեզարաւորը. Հայկական երեկոյթ Արմաւիրում. Ներկայացուցչական կառավարութիւն. Իմ պատասխանը. Նամակներ խմբագրութեան. Ներքին լուրեր ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՑԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹԻՒՆԸ

I

Պետական Դումայի բացման պատճառով հասարակութեան ուշադրութիւնը ուղղված է դէպի Պետերբուրգ:

Ի՞նչ յոյսեր կարող է տալ Նորաբաց Դուման:

Ահա դրա պատասխանին են սպասում սոլորը հեռագիրներից:

Ռուսաստանը հասել է մի այնպիսի րոպէի, երբ նա անկարող է ապրել առանց ներկայացուցչական կառավարութեան, առանց պարլամենտի, առանց Դումայի:

Դա անհերքելի է և աներկբայելի: Այդ անհրաժեշտութիւնը ըմբռնել են նոյնիսկ այն տարրերը, որոնք պաշտպան են հին աւանդութիւնների և հասկացողութիւնների:

Սակայն բաւական չէ միայն Պետական Դումայի գոյութիւնը, իբրև ներկայացուցչական մարմնի, կարևոր է, որ նա լինի իրապէս այն ներկայացուցչութիւնը, որի մասին մտածում է երկիրը, այն ներկայացուցչութիւնը, որը արդարև պարփակում է իր մէջ ժողովրդի ազատ խօսքը, մտածողութիւնը, հեղինակաւոր կամքը:

Եւ որքան Պետական Դուման աւելի կը մօտենայ ներկայացուցչական ժողովի գաղափարի ընդարձակ և հարազատ մարմնացման, այնքան հեշտ և այնքան շուտ վերջ կը դրվի այն խորթութեան, որ ներկայումս գոյութիւն ունի ժողովրդի և կառավարութեան մէջ:

II

Կառավարչական շրջանների քաղաքականութեան ամենամեծ սխալն եղել է և մնում է այն, որ նրանք վստահութիւն չունեն դէպի ժողովրդական ներկայացուցչութիւնը և այդ բանը նրանք զգալ են տալիս ամեն մի դէպքում, ամեն մի խոշոր խնդրի վերաբերութեամբ:

Իսկ որովհետև միւս կողմից կառավարչական օրգաններն էլ կորցրել իրանց վստահութիւնը ժողովրդի առաջ, ուստի մենք տեսնում ենք մեր առաջ երկու միմեանց հակառակ, երկու միմեանց չը հաւատացող գործօններ:

Եւ քանի երկար կը շարունակվի այդ փոխադարձ անվստահութիւնը, այնքան էլ ուշ կը հաստատվի խաղաղութիւն, ներդաշնակութիւն և բեղմնաւոր գործունէութիւն պետութեան մէջ:

Անկասկած՝ երբ կառավարութեան ղեկը կանգնէ մի այնպիսի մինիստրութեան ձեռքը, որը կազմված կը լինի պարլամենտի վստահութիւնը վայելող անձնաւորութիւններից, այն ժամանակ կը մերձենայ և համերաշխ ու ներդաշնակ գործակցութեան ժամը, այն ժամանակ օրէնսդիր և գործադիր մարմինները կը կազմեն օղակ, որտեղ առաջինի շարունակութիւնը կը լինի երկրորդը և պետութիւնը ազատված կը լինի այն երկուութիւնից, որ ջլատում է օրէնսդրական և վարչական գործունէութիւնը:

III

Ժողովուրդը սպասում է Պետական Դումայից, որ նա տայ վերջապէս այն ազատ մթնոլորտը, որի տենչանքով անցնում են ներկայ մռայլ օրերը:

Արդարև հրատարակված է սահմանադրութիւն և գոյութիւն ունի Պետական Դուման, բայց ոչոք չէ զգում իրան ազատ և բաղդաւոր իր կենցաղավարութեան մէջ. կեանքը ոչնչով չէ յիշեցնում, որ հասարակութիւնը մտել է մտածողութեան և զգացմունքների նոր շրջանի մէջ: Եւ մարդիկ շարունակում են մնալ սպասողական մի դրութեան մէջ, որին աւելանում են անցողական շրջանի մի շարք ծանր և հոգեմաշ ազդեցութիւնները:

Հաւատ դէպի ներկայացուցչական մարմինը—ահա ինչը կարող է հանգստացնել մտքերը և կրքերը:

Թող Պետական Դումայի դատաւորը դառնայ ոչ թէ կառավարութիւնը, այլ ինքը, նրան ընտրող ժողովուրդը: Իսկ ժողովուրդը, եթէ տեսնէ իր յոյսերը չարդարացած, նա կը փոխէ իր ներկայացուցիչներին և նոր ընտրութիւնների ժամանակ կուղարկէ Պետական Դուման այնպիսի մարդկանց, որոնք աւելի են համապատասխան նրա ցանկութիւններին և տրամադրութիւններին:

Այո, Դումայի դատաւորը պէտք է լինի ինքը ժողովուրդը:

Ա. Քալանթար

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

Մեր Թղթակիցը հեռագրում է մեզ Պետերբուրգից հետևեալը.

Պետերբուրգ, 20 փետր. 4 ժամ 20 րոպ.:

Պետական Դումայի Նախագահ ընտրվեց Թեկնածու Գօլօվինը 356 սպիտակ ձայնով, ընդդէմ 102 սևի:

Բոլոր ձախակողմեանները ձայն տուին կադէտների հետ միասին:

Արսէն Քալանթար

(Գործակալութեան հեռագիրներ)

Պ ե տ ե ր բ ո ւ ր գ, 20 փետրվարի.—Կէսօրին, Եկատերինեան դահլիճում սկսվեց մաղթանք, որ կատարեց մետրօպօլիտ Անտօնիոսը, Պլատոն և Եւլօգիոս եպիսկոպոսների, Դեօնիսիոս և Մէֆօդիոս վարդապետների և Իսակիէվսկի տաճարի տիրացուի մասնակցութեամբ: Մետրօպօլիտը դիմեց հանդիսականներին հետևեալ ճառով. «Այսօր, ժողովվելով այստեղ Թագաւոր Կայսրի գործը կատարելու համար, մտքով վերանում ենք քրիստոնէական պատմութեան առաջին շրջանը, երբ Տէրը Ինքը ընտրեց Իր համար օգնականներ, որոնց Նա յանձնարարեց առաքելական պաշտօն կատարել: Տէրը ընտրեց 12 առաքեալներ: Երբ Տիրոջ ընտրած այս 12 առաքեալների թւից դուրս ելաւ Յուդայի անունը, այն ժամանակ արդէն իրանք առաքեալները նրբան փոխարինեցին ուրիշով, ընտրելով այս պայմաններով.—«ընտրենք, ասացին նրանք, մէկ հոգու այն մարդկանցից, որոնք մշտապէս գտնվել են մեզ հետ, սկսած Յիսուսի մկրտութեան օրից մինչև այն օրը, երբ Տէրը համբարձաւ, որպէսզի նա մեզ հետ միասին վկայ լինի Քրիստոսի յարութեան»: Այդպիսով առաքեալները միանգամից չընտրեցին որևէ մէկին սուրբ գործի համար, նրանք ընտրեցին մի անձի, որը գիտէր Յիսուսի կեանքը և Նրա վարդապետութիւնը: Եթէ այդ մեծ սկզբունքները յարակցենք ընտրեալ մարդկանց, որոնք այժմ կոչված են մեր Թանկագին հայրենիքի բաղդի և երջանկութեան հաստատման գործը լուծելու համար, ուրեմն մեզանից պահանջվում է պատրաստականութիւն, պատմական լուրջ գիտութիւն այն սկզբունքների, որոնց վրա աճեց և ամրապնդվեց ռուս պետութիւնը, ընդսմին սրտով պէտք է ամուր գիտակցենք, թէ ինչու ենք եկել և ինչ պէտք է անենք:

Առաքեալները ընտրեցին նրանց, որոնք պէտք է վկայէին Քրիստոսի յարութիւնը: Դուք, ընտրեալներդ, կոչված էք պատւով ինչպէս Աստուծոյ առաջ, խղճով և արդարութեամբ վկայելու մեր հայրենիքի կարիքների մասին: Հայրենիքի բարօրութիւնը և բարեկեցութիւնը տարբեր մարդիկ տարբեր են հասկանում: Չէ՞ որ Տէրը յարութիւն առնելով զանազան կերպով էր երևում Իր աշակերտներին.—մի քանիսին երևում էր այգեպանի տեսքով, մի քանիսին ճանապարհորդների տեսքով, մի քանիսները պատրաստ էին Նրան ընդունել իբրև երևոյթի, միւսները նոյն իսկ այնքան էլ չէին հաւատում թէ Նա յարութիւն է առել: Բաղդատելով այդ ներկայ ժողովին և Դումայի առաջիկայ նիստերի բացման, ես նմանացրի Նրան այդ գործին, բնաւ չը խօսելով առաջիկայ Դումայի զուտ քաղաքական բնաւորութիւն կրող խնդիրների մասին, որոնց ես չը գիտեմ և դրա համար չունիմ բաւականաչափ պատրաստականութիւն: Աղօթում եմ, որ Տէրը լսէ մեր աղօթքները, որպէսզի Տէրը ժողովրդական բոլոր ընտրեալ մարդկանց օգնէ ուշադրութիւն դարձնել ոչ թէ նրա վրա, որ յաղթեն իր հակառակորդներին, այլ նրա վրա, որպէս զի աշխատեն հայրենիքի երջանկութեան համար: Երբէք չը պէտք է մոռանալ այս բորբոքված վիճաբանութեան րոպէին այս էական և արմատական կողմը,—չը մտածել միայն նրա մասին, թէ ո՞ր կողմըյաղթութիւնը կը տանէ,—այդ փնասակար կերպով ասվում է այն գործում, որի համար գումարվում է Դուման: Կատարելով ներկայ աղօթքը, ես կը վերջացնեմ իմ ճառը ցանկանալով՝ Թող առաջիկայ Դուման, որին հանուր ժողովուրդը նայում է յոյսերով և ակընկալութիւններով, լինի ոչ աղմկալից և շատախօս, այլ մտքերի մէջ խորասուզվող և խելացի աշխատաւոր»:

Մաղթանքից և Դումայի անդամներից մի քանիսի պահանջով կատարած յարատեւութիւն մաղթելուց յետոյ, երաժշտութիւնը «ուռռա» աղաղակների տարափի տակ երկրորդեց ազգային օրհներգը: Ժամը 3 և 3 րոպէին Գօլուբեվը նախագահի տեղից խոր գլուխ տուեց առաջ, աջ և ձախ կողմը: Գօլուբեվի առաջարկութեամբ պետական քարտուղար բարօն Իկսկուլ-Գէլդէնբրանդտը կարդում է Սենատին տուած Բարձրագոյն ուկազը—Դումայի նիստերը բանալու համար: Բարօն Իկսկուլը կարդում է: Գօլուբեվը կարդում է գրութեան համաձայն:

Իմ վրա դնելով Դումայի նիստերը բանալու պատուաւոր յանձնարարութիւնը՝ 1907 թ. ազգաբնակութեան կողմից ընտրված նրա անդամների կազմով, Թագաւոր Կայսրը հրամայեց ինձ Նրա Բարձրագոյն անունից Դումայի անդամների համար կարդալ ամենաողորմած ցանկութիւնները: Թող Աստծոյ կարողութեամբ ձեր աշխատանքները պտղաբեր և օգտաւէտ լինեն Թանկագին Ռուսաստանի բարեկեցութեան համար»:

Բեսարաբիայի նահանգի կողմից ընտրված պատգամաւոր Կրուպէնսկին ընդհատում է աղաղակելով՝ «Կեցցէ Թագաւոր Կայսրը»: Աջակողմեանները որոտագին «ուռռա» բացականչութիւններով կանգնում են տեղերից: Սահմանադիր-ռամկավարների կուսակցութիւնը և ձախակողմեանները լուռ նստած են: Գօլուբեվը շարունակում է. «Դումայի պարոնայք անդամները ժողովվել են օրէնքով սահմանված թւից աւելի»: Գօլուբեվը առաջարկում է պետական քարտուղարին կարդալ Դումա հաստատելուն վերաբերվող 1905 թ. սեպտեմբերի 18-ի կանոնները: Քարտուղարը կարդում է: Գօլուբեվը շարունակում է. «Մենք պէտք է կատարենք օրէնքով ցոյց տուած կանոնը՝ վերաբերվող այն հանդիսաւոր խոստման, որ սահմանված է Դումայի անդամների համար: Առաջարկում եմ պետական քարտուղարին կարդալ այդ խոստմունքը: Թող Դումայի պարոնայք անդամները բարեհաճեն լսել յոտնկայս: Բոլորը կանգնում են. քարտուղարը կարդում է: Բոլորն էլ գնում են սփնի եառը՝ ստորագրելու համար: Ազգամուններոը ստորագրելու համար անցնում է 30 րոպէ, որից յետոյ Գօլուբեվը առաջարկում է օրէնքի հիման վրա թերթիկներով մասնանշել նախագահ և յիշեցնում է, որ պէտք է գրել միայն մէկ անձնաւորութեան անունը իբրև թեկնածուի: Պատգամաւորները սկսում են գրել: Թերթիկները տալուց յետոյ, Գօլուբեվը առաջարկում է, որ Դումայի անդամներից մէկն ու մէկը համարէ այդ թերթիկները: Կենտրոնում և ձախ կողմից լսվում են ձայներ. «Իշխան Դոլգորուկով, Կարավայեվ, Կուզմին Կարավայեվ», աջ կողմից «Իվաշչենկօ, Բօբրինսկի, Պօլիակօվ»: Գօլուբեվը հրաւիրում է բոլոր մասնանշվածներին: Պետական քարտուղարը ազդարարում է, որ Գօլօվինը ստացել է 331 թերթիկ, Խօմիակօվը՝ 91, Կուզմինը՝ 3, Մ. Ստախօվիչը՝ 2, Տեսլենկօն՝ 1: Գօլուբեվը հարցնում է թեկնածուներին—կամենում են, արդեօք, քուէարկվել: Բոլորը, բացի Գօլօվինից, հրաժարվում են: Գօլուբեվը առաջարկում է դնել միայն մի արկղիկ և առաջարկում է նշանակել անդամներ քուէարկութեան ժամանակ ներկայ լինելու համար: Ձախ կողմից առաջարկում են Դոլգորուկովին և Կարավաեվին, աջ կողմից—Իվաշչենկոյին: Երեքն էլ մօտենում են արկղիկին: Սկսվում է գնդակներ ձգելը: Միայն պետական դիւանատան քարտուղարը բարձրաձայն կարդում է Դումայի անդամների անունները ցուցակով. ձայնատւութիւնը լինում է բացարձակ լռութեան մէջ և վերջանում է 3 ժամ 30 րոպէին: Գօլուբեվի հրաւէրով Իվաշչենկօն բարձր ձայնով համարում է գնդակները: Երևում է, որ Գօլօվինը ստացել է 356 սպիտակ և 102 սև: Կենտրոնը և ձախակողմեանները ծափահարում են, աջակողմեանները լռում են: Պետական քարտուղարը կարդում է քուէարկվող անձանց ցուցակը: Որոտընդոստ ծափահարութիւններ կենտրոնում և ձախակողմեանների մէջ. աջակողմեանները լռում են: Ամբիոն է բարձրանում է Ֆեօդոր Ալէքսանդրովիչ Գօլօվինը: Գօլուբեվը ողջունում է նրան գլուխ տալով: Ծափահարութիւնները շարունակվում են:

Գօլօվինը գլուխ է տալիս Դումային և արտասանում է հետևեալ ճառը.

«Դումայի կամքը Նրա անդամներից իւրաքանչիւրի համար օրէնք է: Յիշեցնելով այդ, ես առանց տատանումի ընդունում եմ նախագահի պարտականութիւնը: Մեծ է, արդարև, այն պատիւը, որ դուք ցոյց էք տալիս ինձ: Կանեմ ամեն բան, ինչ որ կարող եմ, որպէսզի արդարացնեմ ձեր վստահութիւնը:

Չը նայած, որ մեր կարծիքները տարբեր են, սակայն մեզ միացնում է մի նպատակ—երկրի բարեկեցութեան իրականացումն, սահմանադրական աշխատանքի հողի վրա: Աշխատելով անկողմնապահութեամբ տանել վիճաբանութիւնները և պահպանել խօսքի ազատութիւնը, իմ պարտքը կը համարեմ անյողդողդ և անսասան պահելու Դումայի արժանապատուութիւնը: Մենք լաւ գիտենք, թէ ինչպիսի անհամբերութեամբ է մեր երկիրը Դումայից—ազատութիւն սպասում մեր ծանր և դժնդակ տանջանքներից: Այդ դժուարին նպատակի իրականացման ուղիղ ճանապարհը որոշել է, առաջին Դուման, նա այնպէս էլ կը մնայ ներկայումս.—կեանք մտցնել հոկտ. 17-ի մանիֆեստով ազդարարված սահմանադիր սկզբունքները և իրականացնել սօցիալական օրէնսդրութիւնը: Ամեն բան կանենք, որ դրանք բոլորը իրականանան երկրորդ Դումայի ժամանակ: Հզօր և կարող է ներկայացուցչութիւնը, մի անգամ երբ նա կեանքի է կոչվել, նա չի մեռնիլ երբէք, միապետի հետ միասին նա կեանքում կը գործադրէ ժողովրդի կամքը և միտքը: Համաձայն օրէնքի, նախագահը իրաւունք ունի Թագաւոր Կայսրին հաղորդել կայացած ընտրութեան մասին: Ի նկատ առնելով այդ հանգա-

մանքը, յայտարարում եմ ներկայ նիստը փակված: Հետևեալ նիստի մասին կը յայտարարվի առանձին ծանուցագրերով: Փակում եմ նիստը 3 ժամ 48 րոպէին»:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱՅԻ ՇՈՒՐՋԸ
(Հեռագրով)

Պետերբուրգ, 20 փետրվարի: Ֆինանսների մինիստրը Պետական Խորհուրդ և Պետական Դումա է մտցնում պետական եկամուտների և ծախքերի նախահաշւի նախագիծը մի ընդարձակ բացատրիչ գրութեան հետ միասին:

Դումայի աջակողմեան և չափաւոր անդամների նիստում վճռված է Դումայի պրէզիդիումի ընտրութեան ժամանակ առաջարկել և պաշտպանել հոկտեմբերական պատգամաւորների թեկնածութիւնը: Նախագահ մատնանշվել է—Խոմեակով, օգնականներ—Միխայիլ Ստախովիչ և Կապուստին, քարտուղար—Վարուն-Սեկրէտ:

Սահմանադիր-ռամկավարների և ձախակողմեանների նիստում, Պաւել Դոլգորուկովի նախագահութեամբ, վճռված է Դումայի նախագահ, նրա օգնականներից մէկին և քարտուղար ընտրել սահմանադիր-ռամկավարներից, երկրորդ օգնական և քարտուղարի օգնական — ձախակողմեաններից: Դումայի նախագահ վերջնականապէս մատնանշված է Գոլովինը (Մոսկվայի նահանգի կողմից): Նախագահի օգնականներ ձախակողմեանների բլոկը մատնանշում է ժողովրդական-սօցիալիստ Վոլկ-Կարաչևսկուն և սահմանադիր-ռամկավար Տեսլենկոյին: Վերջինի թեկնածութիւնից դժգոհ են սօցիալ-դեմօկրատներ և սօցիալ-յեղափոխականները, որովհետև Տեսլենկոն պատգամաւոր է Մոսկվայի կողմից, ուր միջնադէպ տեղի ունեցաւ սահմանադիր-ռամկավարների և բանւորների միջև: Քարտուղար առաջարկված է Չէլնօկով:

Պետերբուրգ, 20 փետրվարի: «Россія» լրագիրը իր առաջնորդող յօդուածում ասում է, որ առաջին Դումայի համար ընտրված պատգամաւորները չարդարացրին Կայսրի վստահութիւնը: Նա հրամայեց գումարել երկրորդ Դումա հաւատալով իր ժողովրդի ստեղծագործիչ ոյժին: Պետական Դումայի օրէնսդրական իշխանութիւնը ժողովրդին շնորհված է Կայսրից, Կայսրից է բղխում և մինիստրների գործադիր իշխանութիւնը: Նրանց աշխատակցութեան և համերաշխ ծագման մէջ է կայանում Ռուսաստանի վերածնութեան լաւագոյն գրաւականը: Նրանք, որոնք սիրում են իրանց հայրենիքը, նրանք, որոնք տանջվում են նրա տանջանքներով, նրանք, որոնք ուրախանում են նրա ուրախութիւններով, թող մեզ հետ միասին ժողովրդի կողմից նոր ընտրվածներին, որոնք այսօր օրէնսդրութեան դժուարին գործի սկիզբն են դնում, ցանկանան ոչ թշնամութեան, ցասումնքի և միտողական ոգին, որոնցով լի էր առաջին Դուման, այլ վստահութիւն, արդարութիւն, հանգիստ, խելացիութիւն և իմաստութիւն, փորձ և ըմբռնողութիւն:

Պետերբուրգ, 20 փետրվարի: Դումայի բացումից առաջ, ժամը 11-ին, հասարակութեան համար յատկացրած օթեակները լի էին արդէն: Հասարակութեան մէջ կային և շատ պատգամաւորներ: Մաղթանքից յետոյ մինիստրական օթեակներում տեղ բռնեց մինիստրների խորհուրդը in corpos, գլուխ ունենալով Ստոլիպինին: Երբ Պղատոն և Եւլոգիոս եպիսկոպոսները գրաւեցին իրանց տեղերը աջակողմեանների առաջին աթոռներում, Ստոլիպինը, Կոկովցէվը և մի քանի ուրիշ մինիստրների խորհրդի միացած անդամներից մի քանիսը մօտեցան նրանց օրհնութիւնը ստանալու համար: Գոլոբէվը պետական քարտուղարի ուղեկցութեամբ բարձրացաւ նախագահի ամբիոնը:

Նիստը փակելուց յետոյ Դումայի անդամներից մի քանիսը ժողովվեցին առանձին շինութիւններում՝ տաքտիկական հարցերի մասին խորհրդակցելու համար: Դոնեան Զօրաց շրջանի, Կուբանի, Ուրալի, Անդրբայկալեան և Սիբիրի կոզակների ներկայացուցիչները, Դումայի անդամ Շչէրբինի նախագահութեամբ վճռեցին միանալ և կազմել յատուկ պարլամենտական ֆրակցիա՝ շրջանային և կոզակային ազգաբնակութեան վերաբերվող բարենորոգումները գործադրելու համար: Վճռված է փետրվարի 21-ին Տաւրիկեան պալատում ժողով գումարել կոզակային և շրջանային պարլամենտական ֆրակցիա կազմակերպելու և զանազան հարցեր պարզելու համար:

Դումայի նիստը փակելուց անմիջապէս յետոյ, կայացաւ աջակողմեանների պարլամենտական ֆրակցիայի խորհրդակցութիւնը Խոմեակովի նախագահութեամբ՝ Դումայի պրէզիդիումի թեկնածուներին մատնանշելու համար: Վճռվեց ժողով գումարել Տաւրիկեան պալատում փետրվարի 21-ին:

Իրբիտ, 21 փետրվարի: Մահմէդականները ժողովվելով շտ կայում, Պետական Դումայի նախագահին ուղարկեցին ողջոյնի հեռագիր, որով ոյժ, եռանդ և կայունութիւն են ցանկանում առաջիկայ դժուար ճանապարհին, որպէսզի ժողովրդին տրվի սպասած հանգստութիւնը և ամրապնդվեն հաստատուն հոկտ. 17-ի մանիֆեստի անսասան հիմքերը:

Բազում տարիների գոյութիւն ունեցող «Փոխադարձ օգնութիւն հասցնող ընկերութիւնը» փետրվարի 18-ին յանձնարարել է շնորհաւորական հեռագիր ուղարկել Պետական Դումայի նախագահի անունով, բացման օրը, որը և ուղարկվել է այսպիսի բովանդակութեամբ:

Պետերբուրգ, Տաւրիկեան պալատ, Պետական Դումայի նախագահին: «Փոխադարձ օգնութիւն հասցնող ընկերութեան» ընդհանուր ժողովը իր սրտագին ողջոյնն է ուղարկում Պետական Դումային, ցանկանալով աջողութիւն նրա աշխատանքներում, շուտափոյթ իրականացումն 1905 թ. հոկտ. 17-ի մանիֆեստի բոլոր 5 ազատութիւնների, ազատութեան մարտիկների ամնիստիա, մահվան պատժի վերացում և բոլոր բռնաւորների արժանաւոր պատիժ: Թող կեցցէ Դուման, օրէնքը և սահմանադրութիւնը»: Ընդհանուր ժողովի լիազօրներ՝ Ա. Գուրսկի, Ա. Սկլիարէվսկի և Տէր Յարութիւնեան:

ՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 21 փետր.: Ցերեկվայ ժամը 5½-ին, մաղթանքից յետոյ, որ կատարեց միտրոպոլիտ Անտոնիոսը երեք եպիսկոպոսների մասնակցութեամբ, Պետական Խորհրդի նստաշրջանը վերսկսելով Պետական Խորհրդի նախագահ ստատս-սեկրետար Ֆրիշը, ժողովը բացված յայտարարեց և հրաւիրեց անդամներին կանգնել և ամենահպատակ հպատակութիւն յայտնել, ազդարարելով «Կեցցէ Նորին Կայսերական Մեծութիւնը»: Նախագահի առաջարկութիւնը ընդունվեց երկար ժամանակ չընդհատվող «ուռա»-յով: Խորհրդի կազմի մէջ տեղի ունեցած փոփոխման մասին զեկուցում տալուց յետոյ, նախագահը առաջարկեց նոր անդամներին ստորագրել երդումնաթերթեր: Ապա խորհուրդը որոշեց ցաւակցութիւն յայտնել մեռած անդամներ կոմս Իգնատևի և բարոն Բուդբերգի ընտանիքներին, յարգելով և խորհրդի խոնարհագոյն զայրոյթը գազանային սպանութիւնների առիթով: Ժամը 6 և 5 րոպէին նիստը փակվեց: Հետևեալը կը կայանայ փետրվարի 24-ին, երեկոյեան ժամը 9-ին:

ՆԱՄԱԿ ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻՑ
(Մամուլը Պետական Դումայում)

Ամսիս 14-ին, Մարիինսկիյ պալատում կայացաւ մամուլի ներկայացուցիչների առաջին խորհրդակցութիւնը, ուր ներկայ էին մօտ 170 ժուռնալիստներ:

Այդ խորհրդակցութիւնը կազմել էր Պետական Դումայի ստատս սեկրետարը, պարզելու համար այն բոլոր հարցերը, որոնք կապ ունեն Պետական Դումայում մամուլի ներկայացուցիչներին տեղ տալու հարցի հետ:

Սկզբում ստատս սեկրետարը յայտնել էր, որ ինքը պիտի նախագահի այդ ժողովին, բայց ժուռնալիստների նախապատրաստական ժողովում, որը կայացել էր կիրակի, ամսիս 11-ին, «Русь»-ի խմբագրատանը, մամուլի ներկայացուցիչները վճռեցին ունենալ ամսի 14-ի խորհրդակցութեանը նախագահ ժուռնալիստներից, և ոչ թէ ստատս-սեկրետարին:

Այդ նախապատրաստական ժողովում մշակվել էին մի շարք հարցեր, որոնք պիտի հաստատէին ամսի 14-ի նիստում: Ի միջի այլոց, ժողովը բացվելուց յետոյ պարզվեց, որ ցանկացողների թիւը անհամեմատ աւելի մեծ է, քան իրապէս մամուլի ներկայացուցիչներին յատկացրված տեղեր կան: Մամուլի ներկայացուցիչները ունեցել են երկու լօժա ներքևի յարկում, ընդհանուր թւով մօտ 50 տեղ, այս տարի այդ լօժաներից մէկը յատկացրվել է պաշտօնական թերթերի և պօլիցիայի ներկայացուցիչներին, իսկ դրա տեղ տրվել է վերի յարկում մի լօժա, որը աւելի ընդարձակ է, քան առաջինը և ընդհանուր առմամբ մօտ 70 տեղ է դառնում, բայց դրա անյարմարութիւնը նրանումն է, որ ժուռնալիստները հնարաւորութիւն չեն ունենալ վերի յարկից իջնել կուլուարները:

Առաջին հարցի վերաբերեալ վճռվեց յանձնարարել ժամանակաւոր բիւրօյին բանակցութեան մէջ մտնել, որպէս զի յատկացնվի վերի յարկում էլի 30 տեղ, գոնէ ամսի 20 և 21-ի ժողովներին, և աչքի առաջ ունենալով, որ երբ Դումայի նախագահը ընտրվի, բոլոր իրաւունքները անցնում են նրան և ուրեմն կարելի կը լինի նրանից թոյլտւութիւն ստանալ, որ այդ ժամանակաւոր յատկացրված տեղերը հաստատվեն մշտական:

Իսկ երկրորդ հարցի վերաբերեալ՝ աշխատել թոյլտւութիւն ստանալ կուլուարները գնալու համար, իսկ եթէ դա հանդիպի դժուարութիւնների, այն ժամանակ այդ հարցի որոշումը թողնել մինչև Պետական Դումայի նախագահի ընտրութիւնը:

Ամսի 14-ին ժողովը բացեց Պետական Դումայի ստատս-սեկրետարը, յայտնեց, որ այսօր և եթ հարկաւոր է դասաւորել տեղերը, որպէս զի ժամանակին կարելի լինի տոմսակները պատրաստել: Պարզվեց, որ առայժմս միմիայն 73 տեղ կայ, իսկ թէ ապագայում կարելի է աւելացնել, այդ յայտնի չէ:

Ժողովը միաձայն նախագահ ընտրեց յայտնի փաստաբան Մարգուլիէսին, իսկ քարտուղար փաստաբան Ցիտրոնին:

Առաջին հարցը այն էր, թէ ովքեր են համարվում մամուլի ներկայացուցիչներ. պարզվեց, որ նրանք ամենքը, որոնք ներկայացրել են կամ գրաւոր, կամ հեռագրով և կամ պատշաճաւոր հիմնարկութիւններից վկայական, որ այն թերթը պիտի լոյս տեսնէ:

Երկրորդ հարցը—արդեօք պաշտօնական, այսինքն կառավարութիւնից սուբսիդիա ստացող թերթերի ներկայացուցիչները պէտք է լինեն այդ 73-ի մէջ, թէ չէ: Վճռվեց, որովհետև կառավարութիւնը արդէն նախօրօք նրանց համար հոգացել է, յատկացնելով նրանց և պօլիցիայի համար ընդհանուր լօժա, պաշտօնական թերթերի ներկայացուցիչները տեղ չունեն ընդհանուր լօժայում:

Երրորդ հարցը վերաբերում էր կիսապաշտօնական թերթերին, որոնք թէև սուբսիդիա գուցէ և չեն ստանում, բայց ամբողջովին ծառայում են կառավարութեան շահերին, դրանց շարքին է պատկանում ամբողջ սեւհարիւրակային մամուլը: Այս հարցը շատ տաք վիճաբանութեան առարկայ դարձաւ, երկար թեր և դէմ առաջարկութիւններից յետոյ, անցաւ այն առաջարկը, որ այդ տեսակի թերթերի վիճակը յանձնել բիւրօյին, որը քննելով ամեն մի դէպքը առանձին, կը տայ իր որոշումը:

Չորրորդ հարցը այն էր, թէ արդեօք յատկացնել որոշ թւով տեղեր բոլոր այն քաղաքական կազմակերպութիւնների օրգաններին, որոնք մասամբ այժմս արտասահման են հրատարակվում, մասամբ չեն լոյս տեսնում և կամ շաբաթաթերթ և ամսաթերթ են: Վճռվեց յատկացնել նրանց 5 տեղ և 2 տեղ էլ ոչ քաղաքական շաբաթաթերթերին, իսկ ամսաթերթերին մերժվեց:

Հինգերորդ հարցը—ինչպէս բաժանել մնացած 66 տեղերը:

Եղան մի քանի առաջարկութիւններ. ոմանք ուզում էին Մոսկվան առանձնացնել Պետերբուրգից, այդպիսով չորս մասի բաժանել. Մոսկվային, Պետերբուրգին, գաւառին և այլազգիներին: Մի ուրիշ առաջարկութիւնը այն էր, որ Մոսկվան միացնեն մի կատեգորիայի՝ մայրաքաղաքի մամուլը և գաւառականը, բաժանելով գաւառը տերիտորիաների, իսկ յայտնի մասի ներկայացուցիչները իրանց մէջ դասաւորեն թէ այդ շրջանում այլազգիներին որքան տեղ պէտք է տալ, իսկ երրորդ առաջարկութիւնը, որը և ընդունվեց մեծամասնութեամբ, բաժանել երեք մասի. մայրաքաղաքի, գաւառական և այլազգի մամուլի:

Ամենափափուկ և դժուար հարցը այն էր, թէ արդեօք որ գրուպպային ինչքան տեղ պէտք է տալ. վճռվեց բաժանել երեք մասի, և ամեն մէկը իր մէջ կը մշակէ վերջնական minimum, որը նրան անհրաժեշտ է: Այդ գործը այնքան էլ հեշտ չէր և տևեց մօտ երկու ժամ. վերջապէս հաւաքվեցին և պարզվեց, որ մինչև ամսի 14-ը ներկայացված են. մայրաքաղաքներից 61 պրեսենզիա, որի minimum-ը 28 է, գաւառից 70 պրեսենզիա, որի minimum-ը 30 է, այլազգիներից 43 պրեսենզիա, որի minimum-ը 24 է: Այդպիսով պարզվեց, որ ամենավերջնական թիւը, որը անհրաժեշտ է համարվել մինչև 14-ը—82 տեղ է, դրան աւելացնելով 7 տեղը շաբաթաթերթերին և քաղաքականներին անում է 89 տեղ: Ի՞նչ անել և ի՞նչպէս կրճատել այդ—վճռվեց ժողովի նախագահից խնդրել, որ նա իսկոյն հեռախօսով բանակցի ստատս-սեկրետարի հետ և բացատրի իրերի դրութիւնը: Պարզվեց, որ մամուլի ներկայացուցիչների այդ խնդիրը յարգվել է և 73 թիւը աւելացվել է 15-ով:

Որովհետև բացի այդ վճռված էր, որ անկախ սրանից էլի 3 տեղի համար բանակցել կարելի է, կարծում եմ, որ մամուլը այս տարի զրկված չի լինի այն չափով, ինչպէս անցեալ տարի:

Ամեն մի բացենզէնդ իրաւունք ունի երկու մարդու փոխանորդ ունենալ:

Պետական խորհուրդում կայ 83 տեղ, բայց որովհետև այնտեղ գնալ ցանկացողներ քիչ են այդքանը բաւականութիւն կանէ, իսկ եթէ հարկաւորվի՝ կաւելացնվի, որովհետև այնտեղ ժողովուրդ շատ քիչ է գնում և տեղ միշտ շատ է լինում: Մամուլի ներկայացուցիչները, որոնք իրաւունք ունեն Պետական Դումայում լինել, Խորհրդի համար պիտի առանձին տոմսակներ ունենան, բայց դրա համար խմբագրութիւններից յատկապէս վկայաթուղթ հարկաւոր չէ:

Պետական Դումայի համար մամուլի բիւրօ ընտրվեց, իսկ խորհրդի համար յետաձգվեց մի ուրիշ անգամի, որպէսզի այնտեղ եղող ժուռնալիստները իրանք ընտրեն իրանց համար: Մշտական բիւրօյում ընտրվեցին ամեն խմբից երեք հոգի, որպէսզի նրանք իրանցից ընտրեն նախագահ և քարտուղար: Մայրաքաղաքի մամուլը ընտրեց Մարգուլիէսին, Պիլենկոյին և Սվեատլովսկուն, գաւառը՝ Աշէշովին, Գրոման և Ցիտրոնին, իսկ այլազգիները-Բոլկվաձէ, Գելովանի և Ջէյլադին:

Հետևեալ ընդհանուր ժողովը լինելու է ամսի 7-ին:

Ժողովը սկսեց ժամը 2-ին, փակվեց 11-ին:

Արսէն Քալանթար

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ

Այս փետրվարի 5-ին, մինիստրների խորհրդի բարձրագոյն հաստատութիւն գտած որոշման համաձայն՝ ֆինանսների մինիստրութեան կողմից ինձ մօտ կազմված խորհրդի անդամ, իսկական գաղտնի խորհրդական Զոնկովսկին ժամանակաւորապէս կատարելու է առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստրութեան ներկայացուցչի պարտաւորութիւնները, Նորին Կայսերական Մեծութեան Կովկասի Փոխարքային կից:

Յայտարարում եմ այդ մասին ի գիտութիւն և, ում վերաբերում է ի կատարումն:

Կոմս Վորոնցով-Դաշկով

Փետրվարի 18-ին 1907 թ. Թիֆլիս:

ՄԱՄՈՒԼ

Լայնածաւալ Ռուսաստանը Պետական Դումա ուղարկեց իր օպպօզիցիօն ոյժերը: Շուտով կորոշվի նրա իսկական կազմը, բայց մինչև այժմ ստացված տեղեկութիւններն էլ ցոյց են տալիս, որ նա պարզապէս օպպօզիցիօն տարրերից է բաղկացած: Երկիրը իր ընտրողական քուէներով յայտնում է, որ նա Դումայի վրա նայում է իբրև մի զէնք՝ կռուելու գոյութիւն ունեցող այն րէժիմի դէմ, որը արդէն երկրորդ անգամն է դատապարտվում քաղաքական ընտրութիւնների ժամանակ: Այժմ արդէն հերթական է դառնում այն հարցը թէ ի՞նչպէս, ի՞նչ եղանակով գործադրել այդ զէնքը իր նպատակի համար, մանաւանդ, որ Դումայի օպպօզիցիայի պատկերը այժմ ուրիշ է. իր քանակով այդ հա գերիշխող չէ կարող լինել ժողովրդական ազատութեան կուսակցութիւնը: Երկրորդ Դումայի դրութիւնը «Р. В.» լրագրի մէջ Ա. Կիզէվետտերը հետևեալ կերպով է բնորոշում.

«Աջակողմեանները կօգնեն կառավարութեանը Դուման կառավարելու համար, իսկ ձախակողմեանները կը դիմադրեն նրա գործը կառավարելու. երկուսը առանց Դումայի կառավարութիւնը չի հրաժարվի ոչ նրանից և ոչ էլ միւսից: Բայց նրա չար բաղդից կայ մի ուրիշը—ժողովրդական ազատութեան կուսակցութիւնը, որ չի դադարի պնդել երկրորդ կօմբինացիայի մասին. կառավարութիւնը պէտք է կառավարէ երկիրը Դումայի հետ միասին, ճանաչելով, ինչպէս այդ յաջող կերպով նկատեց առաջին Դումայի նախագահ Ս. Ա. Մուրոմցևը, նրա այն իրաւունքները, որոնք բղխում են ժողովրդական ներկայացուցչութեան իսկական բնոյթից: Թէ ինչպիսի արտաքին պայմանների մէջ է վիճակված Դումային գործելու և թէ որքան կը տևի նրա գործունէութիւնը, այդ ես չը գիտեմ: Բայց ես գիտեմ, որ ժողովրդական ազատութեան կուսակցութիւնը ամենից լաւ կը կատարէ Դումայում իր այն միսիան, որ իրերի զօրութեամբ ամենից աւելի է դրված նրա վրա, եթէ միայն նա, առանց ուշադրութեան առնելու իր թւական քանակը, Դումայում կը բռնէ բոլորովին ինքնուրոյն և անկախ մի դիրք, որ ծնունդ է առնում այդ կուսակցութեան բուն էութիւնից: Նա գնում է Դումա կռուելու. դրանով է տարբերվում նա աջակողմեաններից, նա գնում է Դումա պարլամենտական կռիւ մղելու, դրանով էլ նա տարբերվում է ձախակողմեաններից»:

Ապա շարունակում է, որ ժողովրդական ազատութեան կուսակցութեան պարլամենտական ֆրակցիան

կռուելու է անպատասխանատու կառավարութեան դէմ, բայց նա անկարող կը լինի միանալ կռւի այնպիսի մեթօդներին, այնպիսի եղանակներին, որոնք իր տեսակէտից ոչ թէ մօտեցնում են կռւի նպատակին, այլ հեռացնում են նրանից, ոչ թէ տկարացնում են թշնամուն, այլ օգնում են նրան ամրացնել իր դիրքերը:

*

Ինչպէս արդէն հեռագրերը հաղորդեցին, Պոլտավայի ընտրութիւնների ժամանակ սևացաւ տաղանդաւոր բելլետրիստ-հրապարակախօս Վ. Գ. Կորոլենկոն: Այդ հանգամանքը մեծ վիշտ է պատճառել ինտելլիգենտ հասարակութեան: Մայրաքաղաքի, թէ Մոսկվայի և թէ Պետերբուրգի, պրօգրեսիւ ուղղութեան պատկանող մամուլը միահամուռ ցաւակցութիւն է արտայայտում նրան չընտրելու համար:

Նրա գործունէութեան հետ ծանօթ մարդիկ գնահատում են նրան ոչ միայն իբրև տաղանդաւոր բելլետրիստի և հրապարակախօսի, որ յայտնի է իր հայեացքների մաքրութեամբ և տոկունութեամբ, այլ և իբրև մի մարդու, որի անուան շուրջը լռում է այն մարդկանց կուսակցական թշնամութիւնը, որոնք միացել են իրար հետ Ռուսաստանը անկեղծօրէն սիրելու համար, բայց նրա բարօրութեան հասնելու ճանապարհների ընտրութեան մէջ բաժանվել են իրարից: Վ. Գ. Կորոլենկոն մի արտակարգ ծանրագին շաղկապող օղակ էր հանդիսանում պարլամենտական օպպօզիցիօն կուսակցութիւնների տարբեր գոյների համար: Կուսակցական կրքոտութեամբ բարդացող կարծիքների պայքարի ժամանակ համաձայնութիւնները կարող էին երբեմն կայանալ առանձին հեղինակաւոր գործիչների անհատական ազդեցութեամբ. այդպիսի հեղինակաւոր գործիչներից մէկը Դումայում կը լինէր Վ. Գ. Կորոլենկոն, եթէ որ ադմինիստրատիւ ճնշումի սխալմը չը տար նրա պատգամաւորական տեղը մի «աջակողմեան» անյայտ մարդու:

Տաղանդաւոր գրողի մասին տուած այդ բնորոշումի հետ համամիտ են ամենքը: Մամուլը յոյս է յայտնում, որ Պետական Դուման ուշադրութիւն կը դարձնի Պոլտավայի ադմինիստրացիայի արած այդ առանձնութիւնների վրա և կը բեկանի ընտրութիւնները:

*

Արտասահմանեան հայ մամուլը ներկայումս զբաղված է այն հարցով թէ ի՞նչ պէտք է անեն այն հայ յեղափոխական կուսակցութիւնները, որոնք իրանց ծրագրի մէջ մտցրել են Տաճկահայաստանի ազատագրութեան դատը:

Ներկայումս երբ դրութիւնը օրէցօր վատթարանում է Տաճկահայաստանում և անտանելի է դառնում կեանքը, բնականաբար հարց է ծագում: Ի՞նչ են մտածում այդ յեղափոխական կուսակցութիւնները և ի՞նչ գործելակերպ են ծրագրում: Անշուշտ նահատակվող ժողովրդի դատը ստանձնող կամ պաշտպանող մի կուսակցութիւն պէտք է շատ զգոյշ, շրջահայեաց և հեռատես լինի: Սակայն դրանից բացի կայ մի ուրիշ աւելի խոշոր հանգամանք, որ առաջին պայմանն է աջողութեան համար, դա հայ յեղափոխական կուսակցութիւնների համերաշխութեան խնդիրն է, որը վաղուց է քննվում:

Մի կողմից Թիւրքիայից ստացվող լուրերը բաւականին չարագուշակ են, միւս կողմից հայ յեղափոխական կուսակցութիւնների արտասահմանեան օրգանները լարված եռանդ են ցոյց տալիս՝ կովկասահայերի սառած տրամադրութիւնը դէպի տաճկահայկական դատը բորբոքելու համար՝ նոր քայլեր անելու: Իսկապէս շատ դժուար է ասել թէ որքան տրամադիր է և կարող արդեօք հայ ժողովուրդը այդ քայլերին, բացի դրանից որքան բարեպատեհ է մեր իրականութիւնը այդպիսի վտանգաւոր քայլերի համար:

Դժուար է տարբերել և այն, թէ ի՞նչ սկզբունքներով են նրանք ղեկավարվում իրանց այդ քայլերը ծրագրելիս՝ Թիւրքիայից դուրս ապրող գլխաւորապէս, կովկասահայերի հետաքրքրութիւնը շարժելու ռուսների և տաճիկների հետ ձուլվելու անհիմն մտքից հեռու պահելու, տանջվող ժողովրդի ազատագրութեան թէ յեղափոխական գործի վարկը պահելու սկզբունքով: Ցամենայն դէպս այդ երեք դէպքում էլ կախված կը լինի յեղափոխական քայլերի ֆինալից:

Հին հնչակեանների օրգան Ամերիկայում հրատարակվող «Երիտասարդ Հայաստանը» ամենաստակալի ոճիր է համարում յեղափոխական գործի յետաձգելը և կոչ է անում Դաշնակցութեանը համերաշխութեամբ սկսել գործը: Ուշագրաւ են և շատ բնորոշ հետևեալ տողերը.

«Յեղափոխական կուսակցութիւնները պիտի ջանան ներկայ պայմաններում օգտւել ժողովրդի տրամադրութիւնից և խառնել իրենց շարքերը, պիտի իրենց միջից դուրս վանեն բոլոր հացկատակներն ու տարրերը, որոնք հիասթափութիւն են առաջ բերում ժողովրդի մէջ պիտի ձգտեն կովկասում դաշնակցականների ապրելը հիասթափութեան առաջն առնել և դարձեալ ժողովրդի հաւատքը գրաւել դէպի յեղափոխական գործն ու յեղափոխութիւնը, պիտի կռւեն հայ այն տարրերի դէմ, որոնք ամեն ջանք գործ են դնում կովկասահայերին ռուսների և տաճկահայերին տաճիկների հետ ձուլելու և գլխաւորն է պիտի ջանան անտակտութիւններով ու անխոհեմութիւններով ժողովրդին չհիասթափեցնել:

Եւ այդ բոլորին հասնելու համար պիտի ջանան մոռանալ անցեալում իրենց մէջ տեղի ունեցող գժտութիւններն ու պառակտումները, նոյն իսկ եղբայրասպանութիւնները և իրար եղբայրական ընկերական ձեռք մեկնեն և Տաճկահայ Դատի դէմ եղող բոլոր տարրերի դէմ միասին ծառանան, միասին կանգնեն»:

Մի անգամ ընդ միշտ մեզ համար հասկանալի պիտի լինի, որ մենք մեր ուսերի վրայ վերցնելով ամենապատասխանատու մի գործ, իրաւունք չունենք այդ գործի հետ խաղալ, ինչպէս պիտոր խաղայինք օրինակ մեր կառուր հետ: Այլևս վերջ պէտք է տալ «ժողովրդին գործ ցոյց տալ և գրաւ հաւաքել», «ժողովրդին սարսափեցնել», «երա-պացի երկու ճառախօսների վրա յուսալ», «սրան կամ նրան քոքից կտրել», «միակ պաշտպան կուսակցութիւն», և այլ անմիտ, ծիծաղելի և միանգամայն ոճրագործ բացատրութեանց, որոնք միմիայն զզւանք և հիասթափում առաջ կարող են բերել: Յեղափոխական գործը մի քանի անհատութիւնների, մի քանի շրջանակների կամ մի կուսակցութեան գործ չէ, դա պատկանում է ամբողջ ժողովրդին և, պիտի վերապահւած լինի ժողովրդական լայն խաւերին, որովհետև այդ գործի անյաջողութիւնից ամենից շատ տուժում է ժողովուրդը առանց շրջանակային կամ կուսակցական խտրութեան:

*

«Кавк. Ж.» լրագրում տպված է Արաքսեանի դէպքի առիթով հետևեալ բաց նամակը ուղղված «[illegible]» [illegible] թերթի խմբագիր պ. Երիցեանին:

«Յարգելի պարոն, յայտնելով մեր խորին զայրոյթը փետրվարի 19-ին «Արտիստական ընկերութեան թատրոնում» ձեր հասցէին հայ դերասանական խմբի դերասան Արաքսեանի կողմից եղած վայրենի և քստմնելի վարմունքի առիթով, յայտնում ենք ձեզ, որ այսօր և եթ «Հայ Դրամատիկական Ընկերութեան» վարչութեանը յետ ենք ուղարկում հայկական ներկայացումներին յաճախելու համար խմբագրութեանս ստացած մշտական տոմսակը, և այդ ներկայացումների մասին մեր լրագիրը այսուհետև հաշիւ չի տալ մինչև այն ժամանակ, երբ դուք բաւարարութիւն կը ստանաք: Մեր կարծիքով, այդ բաւարարութիւնը պէտք է տար այդ երեկոյ հերթապահութիւն անող վարչութեան անդամը, որը վարչութեան կողմից պարտաւոր էր անմիջապէս յայտնել ձեզ, յամենայն դէպս, ցաւակցութիւն Արաքսեանի անվայել և կոպիտ վարմունքի առիթով ինչպէս և բոլոր հայ դերասանների կողմից, որոնք ամաչելու են իրանց «ընկերոջ» համար:

«Кавказская Жизнь» լրագրի խմբագրութիւն»:

ՓՈՔՐԻԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

«Ժամանակ» լրագրի № 38-ում Ա. Մելքոնեան գրում է, որ «Մշակի» մէջ «Դրօշի» ստորագրութեամբ յօդուածը պատկանում է Ս. Յարութիւնեանի գրչին:

Եւ իբրև ապացոյց բերում է այն, որ Ս. Յարութիւնեանի ասածները առաջ են բերված փոքր ի շատէ մանրամասնօրէն:

Ստիպված ենք հիասթափեցնել Ա. Մելքոնեանին: «Դրօշի» ստորագրութեամբ յօդուածագիրը ոչ միայն Ս. Յարութիւնեանը չէ, այլև ոչ էլ նրա մերձաւոր կամ հեռաւոր ազգականը և ոչ էլ նոյնիսկ քաղաքական կուսակից մի անձ:

Մեծ յոյսեր էին գուցէ դրված այդ ենթադրութեան կամ այդ խաղի վրա. բայց ի՞նչ արած. խաղի այդ նօմերը չը տարաւ:

—

Նոյն լրագրի հետևեալ համարում խմբագրութիւնը մի ձիգ յօդուած է նուիրել Հ. Առաքելեանի թղթակցութիւններին և յայտնում, որ Հ. Առաքելեանը ուղարկված է քաղաքներում հռչակելու «Մշակի» խմբագրի փառքը:

Խաղի երկրորդ նօմերն էլ չի տանի: Որովհետև «Ժամանակի» խմբագրութիւնը ինքն էլ լաւ գիտէ, որ այն երեք քաղաքները, ուր եղել է Հ. Ա. այն է Նոր-Նախիջևանը, Մոսկվան և Պետերբուրգը ամենևին հակառակ չեն եղել «Մշակին» և այնտեղ կարող էր խօսք լինել միայն ոչ մշակական պրօպագանդիստների ապարդիւն ճիգերի մասին:

«Ժամանակը» տպաւորութիւն գործելու համար յիշում է պատգամաւորներին յատկացրած ծախսի գումարների մասին:

Գոնէ այդ մասին չը խօսէին ժամանակականները:

Որովհետև տանուլ կը տային խաղի և այդ նօմերը փառաւորապէս:

«Ժամանակը» լաւ գիտէ, որ Հ. Ա. գնացել է արտասահման իր հաշւով, բայց այնպէս է գրում, որ իբր թէ ճանապարհորդում է Ռումինիայում նպաստամատոյցի հաշւով:

Դա էլ անաջող, եթէ չասենք մի անմաքուր խաղ է:

Ուրեմն մի՞թէ աւելի լաւ չէ թողնել այդ խաղերը:

ԱԶԱՏԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ՔԱՋ ՁԻՆՈՐԸ

Наставникомъ хранившимъ юность нашу!
А. С. Пушкинъ, Лицейская годовщина 25 г.

Ռուս մամուլը օրերս յիշատակեց մի համակրելի յօբելեան. պատուաւոր ակադեմիկոս, «Вѣстникъ Европы» պատկառելի ամսագրի սիւներից մէկի, Կոնստանտին Կոնստանտինովիչ Արսենևի ծննդեան 70 ամեակը և միաժամանակ նրա գրական յիսնամեակը:

Մեր անմոռանալի Ստեփաննոս Նազարեանցի խօսքերը հայկական հեղինակի մասին աւելի քան տեղի են և ռուսականին վերաբերեալ. իզուր չէ «վրէժի և տխրու հառ» բանաստեղծը նկատել, որ ռուս Մուսան փշոտ պսակ է նուիրում իր սիրածին... Եւ շատ քիչ են գրական գործիչներ, որոնց վիճակված լինի երկար ապրել և մինչև վերջը չը ծալել իրանց դրօշը: Կ. Կ. Արսենևի յօբելեանը նոյնքան մօտ պիտի լինի Ռուսաստանի բոլոր ազգութիւնների սրտերին, ինչպէս ռուսներին, ահա ինչու մեր բարոյական պարտքն ենք համարում յիշատակել նրան «Մշակի» էջերում:

Ո՞վ է ապա այդ յօբելեարը:

Եթէ կան ներկայ ռուս գրական հասարակական ասպարիզում մի քանի անպայման և անվիճելի հեղինակաւոր անուններ, որոնց առաջ լռում են ամեն կուսակցական կրքեր, այդ պատկառելիների շարքումն է անշուշտ և Կ. Կ. Արսենևի անունը: Բազմատեսակ է նրա գրական-գիտական և հասարակական գործունէութիւնը, լի ամենատեսակ պայքարով, սկսել այն օրից, երբ «Вѣст. Европы» զուտ պատմական ամսագրից վերափոխվեց գրական-հասարակական օրգանի (1868 թւին). բայց մենք կը նշմարենք նրա երկարամեայ և փայլուն գործունէութեան այն կողմերը, որոնք ունեն ընդհանուր նշանակութիւն, մի կողմ թողնելով նրա զուտ գիտական-իրաւաբանական երկերը, նրա դիրը, որպէս պաշտպանի և որպէս ամենից յարգված [illegible] գործիչի (երդուեալ-հաւատարմատարների շարքում). անցողակի նկատենք սակայն, որ գի-

[illegible] իրաւաբանները շատ բարձր են դասում նրա հեղինակութիւնը [illegible]

[illegible] «Вѣст. Европы» ամսագրի 42-ամեայ գործունէութիւնը [illegible] Կ. Կ. Արսենևի [illegible]

Լիբերալիզմը [illegible] 1789 թւի սկզբունքներ [illegible] (1791 թ.) [illegible] an und für sich [illegible] Ջ. Ս. Միլլը [illegible] (1789) [illegible] ancien régime [illegible]

[illegible] Կ. Կ. Արսենևը [illegible] 50 տարի [illegible] (Свобода совѣсти и вѣротерпимость СПБ. 1905) [illegible] (Законодательство о печати, СПБ. 1903) [illegible] (Рус. Богатство 1903. № 12, եր. 109) [illegible] «Моск. Вѣд.» [illegible]

[illegible]

Պետրոս Զաքարեան

ՆԱՄԱԿ ԳԱՆՁԱԿԻՑ

Փետրվարի 20 ին

[illegible]

Բանտ այցելողին վազ բուժելու սրսկիչ միջնեայով ախտահանութեան են ենթարկում, ապա ներս թողնում: Պարզվում է, որ Թուրքաց մասում սաստիկ տարածված է բծաւոր տիֆ, որը տանում է բաւականին զոհեր: Ասում են նոյն ցաւը տարածված է Դալլարի, Ջագամի շրջանի թուրքական գիւղերում:

Ես դիմեցի մի քանի թուրքերի և հարցրի այդ մասին. նրանք բոլորն ուրացան հիւանդութեան գոյութիւնը, միայն մի թուրք անկեղծաբար խոստովանվեց իրողութիւնը:

Այս տարի գաւառներում փոքր ի շատէ վարուցանք եղել է թէև, բայց այժմվանից նրանց մեծ մասատնչութիւն են պատճառում դաշտային մկները, որոնք անցեալ տարի ահագին վնասներ հասցրեցին հասունացած արտերին:

Մեր գիւղատնտեսների ուշադրութիւնն եմ հրաւիրում այդ հանգամանքի վրայ: Ալիւրների և առհասարակ հացահատիկների գները վերջին ժամանակներումս հսկայական քայլերով բարձրանում են, օրինակ, քսակին մէկ րուբլուց սկսած մինչև 1 ր. 50 կոպ.:

Երկիւղ կայ, որ մի գուցէ աւելի բարձրանան այդ գները:

Թէև հին տեղեկութիւն, բայց իբրև բնորոշ մի դէպք, աւելորդ չեմ համարում սա ևս «անմահացնել»:

Նոյեմբերի 18-ին, երբ թուրքերը հայերին կոտորելով ու բազարը թալանելով, հրդեհի էին մատնում հայերի խանութներն ու տները, Նահանգական դատարանի հայ ծառայողները խնդրում են երդուեալ հաւատարմատար Մօսէյվինին, որ ինքը դատարանից չը հեռանայ և առհասարակ իբրև ռուս՝ միջոցներ ձեռք առնի իրանց կեանքը վտանգից փրկելու:

Մօսէյվինը վազում է դէպի օրէնագիրքը և բանալով ցոյց է տալիս հայ «ազէտ» աստիճանաւորներին սենատի այն որոշումները, որտեղ յիշված է ծառայողների և առհասարակ Նահանգական դատարանների անձեռնմխելիութեան մասին:

Չենք հասկանում սենատի որոշումն ինչպէս է դէպի հայի կեանքի և գոյքի պաշտպանութեան խնդիրը:

Սագան

ՓՆՏՐԵՑԷՔ ՁԵՐ ԱՉՔԻ ԳԵՐԱՆՆԵՐԸ

Մենք շատ անգամներ ենք առիթ ունեցել ընդգծելու այն շատ բնորոշ հանգամանքը, որ Դաշնակցութեան լիդերները վերջին ժամանակներս սկսել են քննադատել ու պախարակել իրանց սեփական գործունէութիւնն ու բոլոր տգեղ արարքները, աշխատելով, սակայն, մաքիավելական յատուկ եղանակով, այնպէս ձևանալ ու այնպէս հաւատացնել իրանց ընթերցող հասարակութեանը, թէ այդ պախարակութեան արժանի տգեղ արարքներն ու գործունէութիւնը ոչ թէ իրանցը՝ Դաշնակցութեանն են, այլ ուրիշ կուսակցութիւնների են վերաբերում: Արդէն մէկ օր նրանք շատ խիստ քննադատութեան էին ենթարկել ռուս, ֆրանսիացի և այլ ազգերի «պատրիօտների» շովինիզմը, ձևացնելով, թէ Դաշնակցութիւնը միանգամայն զերծ է այդ շովինիզմից և թէ երբ նրա «հայրենասիրութիւնն», «ազգասիրութիւնը» բոլորովին այլ բնաւորութիւն է կրում և այլ ձևերով է արտայայտվում: Մի ուրիշ անգամ նրանք իրանց համար օբիեկտ են ընտրում հնչակեաններին և զարդէ պամֆլէտներ են արձակում այն բոլոր [illegible]ութիւնների դէմ, որոնք շատ աւելի մեծ չափով վաղուց արդէն յատուկ են Դաշնակցութեանն ու դաշնակցականներին: Իսկ վերջին օրերս էլ նրանք հրապարակ են եկել դատափետելու այն ինչպէս չափազանց տգեղ իրողութիւնը, որ դաշնակցականները դեռ 90-ական թուականներից սկսած սովորութիւն էին դարձրել իրանց ձեռքը գցել մեր ծխական և այլ ուսումնարանները և այնտեղ «Նոր սերունդին դաշնակցական ոգով կրթել ու մեծացնելու»: Բայց այս անգամ էլ Դաշնակցութեան լիդրները աշխատում են իրանց այդ հինաւուրց շատ տգեղ ու պախարակելի «գործունէութիւնը» անպատճառ սօցիալ-դեմօկրատների վզին փաթթել:

Եւ այդպէս ուրիշի աչքի մէջ շիւղ փնտռողը այս անգամ լիդերներից, եթէ ոչ մեծ ըմբռնումի տէր, բայց, գոնէ, ամենից բարեխիղճ ու լուրջ համարված պ. Միք. Յովհաննիսեանն է, մի մարդ, որը բոլորովին նոր չէ Դաշնակցութեան մէջ, և որին, անշուշտ լաւ ծանօթ պիտի լինի իր կուսակցութեան «դպրոցական քաղաքականութիւնը» թէ անցեալում և թէ ներկայում: Արդ՝ ինչու ուրեմն նա, հիմնկվան պէս, իր հեղինակաւոր ձայնը չէր բարձրացնում ու չէր յանդիմանում սրանից զէթ մի-երկու տարի, թէկուզ ամիսներ առաջ, երբ իր կուսակցութեան մարդիկ ամեն տեղ և ամենուրեք, ուր որ հնարաւոր էր լինում, միշտ աշխատում էին մի բոյն ստեղծել և ինչպէս ասացինք, «դաշնակցական սերունդ կրթել»: Միթէ պ. Մ. Յ.-ը անտեղեակ էր, որ իր կուսակցական ընկերները, իրանց այդ նպատակներին հասնելու համար, ամեն տեղ, ուր հայկական բաց դպրոցներ կային, մի զզուելի ու խայտառակ կուսակցական կռիւների ասպարէզ էին դարձրել: Միթէ նա տեղեկութիւն չունի այն բոլոր խայտառակ անց ու դարձերի մասին, որ տարիների ընթացքում տեղի էին ունենում Պարսկաստանի գիւղական ու քաղաքային և Բուլղարիայում եղած հայկական դպրոցների շուրջը: Չը գիտէ՞ր արդեօք պ. Մ. Յ.-ը, որ Սալմաստի Փայաջուկ գիւղի ուսումնարանը ամբողջ տարիներով փակ էր մնացել դաշնակցական ու հնչակեան կռիւների պատճառով: Չը գիտէ՞ր նա միթէ, որ Թաւրիզի Լիլաւա թաղի դպրոցը մի ամբողջ տարի փակ մնաց հէնց նրա համար միայն, որ 7—16 տարեկան «դաշնակցական» աշակերտները չէին ցանկանում ոչ դաշնակցական ուսուցչական խումբ ունենալ և պահանջում էին հոգաբարձութիւնից, որ անպատճառ դաշնակցական խումբ հրաւիրվի: Իսկ Թէհրանի ուսումնարանները, իսկ Վանինը, Նոր-Նախիջևանինը, Երևանինը, Շուշինը, իսկ, վերջապէս, Յովնանեան դպրոցը: Ինչու այդ բոլոր զզուելի խայտառակութիւնները տեսնելու ժամանակ դաշնակցական թէօրետիկ լիդրը ոչ մի բողոք չէր արտայայտում, ոչ մի ձայն ծպտուն չէր հանում, իսկ հիմա, երբ դաշնակցութեան ամենատարրական ցիտադելը համարված ճեմարանում անգամ սկսել են, ժամանակի ոգու եւ պահանջների համաձայն, բոլորովին ինքնաբերաբար, հակառակ հոսանքներ առաջ գալ, նա գլուխը կորցրած բացականչում է. «Այդ տեսակ (ճեմարանի ներկայ խառնակութիւնների մասին է խօսքը) ցաւալի միջադէպեր անպակաս կը լինեն մեր դըպրոցական կեանքում, քանի դեռ սօցիալ-դեմօկրատիան կը շարունակէ կուսակցական քարոզի ու կռուի ասպարէզ դարձնել մեր դըպրոցները, նոյնիսկ ստորին դասարանները»:

Տեղը չէ՞ միթէ այստեղ ասելու, պ. Միք. Յովհաննիսեան, պ. պ. դաշնակցականներ, чья корова бы не мычала ваша бы ужъ замолчала: Ախր մինչև ե՞րբ դուք ձեր աչքի գերանը թողած, ուրիշի աչքի շիւղը պիտի փնտռէք: Բայց դեռ մի մեծ հարց է, թէ արդեօք իրապէս կա՞յ այդ ձեր փնտռած շիւղը սօցիալ-դեմօկրատիայի աչքում:

Պ. Միք. Յովհաննիսեանը ուզում է հաւատացնել, թէ սօց.-դեմօկրատ ագիտատոր ուսուցիչներն ու վերակացուներն են ճեմարանի սաներին, նոյն իսկ երրորդ դասարանցի մանուկներին մարկսիզմի անմարսելի վարդապետութիւններն ու աշխարհայեացքները քարոզել: Սակայն ինչպէս հաւատալ պարոնին, քանի որ ոչ ոքի համար գաղտնիք չէ, որ ճեմարանում և ոչ մի հատ սօցիալ-դեմօկրատ ուսուցիչ կամ վերակացու չը կայ: Ինչո՞ւ է ուրեմն պ. Միք. Յովհաննիսեանը իր երևակայութեանը զոռ տալիս. ինչո՞ւ է նա ուրիշի աչքերի մէջ շիւղեր ստեղծում:

Ամբողջ տարիների ընթացքում մեր ուսումնարանական մատաղ սերունդի միտքն ու հոգին դաշնակցական շովինիզմով ու մտաւոր քաոսով կաշկանդողները չեն կարողանում հասկանալ ու ենթադրել անգամ, որ մատաղ սերունդը կարող է բոլորովին ինքնուրոյն կերպով, առանց արտաքին ազդեցութիւնների էլ ոգևորվել սօցիալ-դեմոկրատական վարդապետութիւններով ու գաղափարներով, նամանաւանդ որ այս վերջինները մեծապատիւ դաշնակցական տեսուչների, ուսուցիչների, վերակացուների ու կաթուղիկոսական դիւանատան կողմից միշտ հալածվում և արգելված պտուղներ էին համարվում աշակերտութեան համար: Միթէ տարիներ առաջ, երբ ճեմարանը ամբողջապէս Նոր-Դարական կղերականների ձեռքումն էր գտնվում, երբ նրա վրա Սիմօնեան-Նահապետեան-Կոստանեանի հոգին էր սաւառնում և երբ ամեն կերպ աշխատում էին ճեմարանի սաներին զերծ պահել «Մշակի» «հերետիկոսութիւնից», միթէ, ասում ենք, այդ ժամանակ «մշակականութիւնը» մուտք չէր գործում կղերականութեան պարիսպներով շրջապատված այդ նոյն ճեմարանի մէջ, և միթէ դա կատարվում էր ճեմարանում գոյութիւն չունեցող «մշակական» ագիտատոր ուսուցիչների ու վերակացուների ազդեցութեամբ: Իսկ եթէ այդ բանը կատարվում էր այն ժամանակներում, ինչո՞ւ նոյնը չէ կարող կատարվել և ներկայ ընդհանուր յեղափոխական ժամանակներում, երբ ամբողջ մթնոլորտը այդ «անիծված» մարքսիզմով ու սօցիալ-դեմոկրատիզմով է լցված, ի՞նչ, միթէ ենթադրում էք, որ Դաշնակցութեան քաշած պարիսպները աւելի ամրակուռ են, քան կղերա նոր-դարականների քաշած պարիսպները:

Բայց ի հարկէ, բոլորովին այլ խնդիր է, երբ ուսումնարանական մատաղ սերունդը միանգամայն ինքնաբերաբար է ոգևորվում մի նոր գաղափարով ու անձնատուր լինում այս կամ այն հասարակական-պատմական հոսանքին, և այլ է, երբ «մանկավարժ» ագիտատորներն են զոռով մանուկների ուղեղների մէջ խոթում» նրանց համար անմատչելի մտքեր ու վարդապետութիւններ: Եւ մենք միանգամայն համաձայն ենք ձեզ հետ, պ. Միք. Յովհաննիսեան, որ «ոչինչ չը կայ աւելի վնասակար, քան այն, որ ձգտում են ուղղել դպրոցականների ուշադրութիւնը բացառապէս դէպի պօլիտիկան, ի վնաս նրանց ընդհանուր կրթութեան ու զարգացման: Ոչինչ չը կայ մանաւանդ աւելի կորստաբեր, աւելի անբարոյականացուցիչ. քան այն, որ զոռով ուզում են խոթել ստորին դասարանցիների ուղեղների մէջ այնպիսի մտքեր, վարդապետութիւններ, աշխարհայեացքներ, որ այդ մանուկները բնաւ չեն կարող մարսել»: Այո, կրկնում ենք, մենք միանգամայն համաձայն ենք ձեր այս բոլոր ասածների հետ, և, սակայն, ինչո՞ւ այդ գեղեցիկ քարոզները դուք չէք անում նախ ձեզ ու ձեր նշանաւոր «մանկավարժ» ընկերներին: Ախր մինչև ե՞րբ մենք ստիպված պիտի լինենք կրկնելու. «Чѣмъ кумушекъ считать трудиться, не лучше ли на себя, кума, оборотиться»:

Գուցէ, դուք կարծում էք, թէ ձեր ու ձեր ընկերների՝ մանուկ սերունդի ուղեղների մէջ «զոռով խոթած» շովինիզմի թոյնն ու անսկզբունք և քաօսային վարդապետութիւնները շատ աւելի մատչելի են «ստորին դասարանցոց» ուղեղների համար:

Ինչպէս երևում է, պ. Միք. Յովհաննիսեանը գուշակել է, որ կարող են իրան վերագրել Կրիլովի առակը յիշեցնել, ուստի նա շտապել է, դրա առաջը առնելու համար, և հետևեալ «հետերոժէն» տողերը գրել.

«Մենք դէմ չենք դպրոցների մէջ պրօպագանդ անելուն, բայց այդ պրօպագանդը պէտք է որոշ սահմաններ ճանաչէ, նա չը պէտք է խեղդէ ուսման, կրթութեան մտահոգութիւնները, առանց որոնց ոչ մի արժէք ու բովանդակութիւն չեն կարող ունենալ կուսակցական ու քաղաքական յափշտակութիւնները: Իսկ փոքրներին, անչափահասներին (4, 5, 6 րդ դասարաններում միթէ չափահասներ էլ կա՞ն): Թէօրիաներ ու դոքտրիններ քարոզելը՝ մենք համարում ենք բացարձակ յիմարութիւն»:

Հետաքրքիր է գիտենալ, թէ պրօպագանդի այդ «սահմանները» ո՞վ պիտի որոշէ: Եւ միթէ դաշնակցական պրօպագանդիստներին են միայն ծանօթ այդ «սահմանները»: Ունի՞ արդեօք պ. Միք. Յով.-ը այդ մասին երաշխաւորութիւն, ոչ միայն իր ընկերների, այլ հէնց իր անձի վերաբերեալ: Չէ՞ր մեղանչում արդեօք պ. Մ. Յ.-ը իր այդ «սահմանների» դէմ, երբ հէնց այն նոյն ճեմարանի երրորդ (3-րդ) դասարանցիներին իր շուրջը հաւաքած՝ Վաղարշապատում դաշնակցականութիւն էր քարոզում ու սօց.-դեմօկրատիզմի դէմ նզովներ կարդում: Գուցէ, այդ ժամանակ ոգևորված պ. Մ. Յ.-ի աչքում այդ մանուկները չափահասներ էին երևում:

Փոքրիկներին, անչափահասներին թէօրիաներ, դոքտրիններ քարոզելը պ. Միք. Յով.-ը բացարձակ յիմարութիւն է համարում: Իսկ խելօքութի՞ւն է արդեօք նա համարում, երբ այդ նոյն փոքրիկների ու անչափահասների առաջ կը խծբծեն, նզովքի ու անաթեմայի կենթարկեն այնպիսի թէօրիաներ ու դոքտրիններ, որոնց մասին նրանք, այդ փոքրիկները ոչ մի հասկացողութիւն չունեն և, գուցէ, իսկի չէին էլ լսած: Եւ միթէ ճիշտ այդպէս չեն վարվում Դաշնակցութեան բոլոր «մանկավարժ» ու ոչ մանկավարժ պրօպագանդիստները մարքսիզմի ու սօցիալ-դեմօկրատիայի մասին:

Յաճախ է մեզ պատահել այդ պրօպագանդիստների քարոզներին ներկայ լինել և ամեն անգամ էլ մենք ակամայից կաթոլիկ քահանաների քարոզներն ենք յիշել: Սրանք, սարսափած դարվինականութեան «քայքայիչ» հետևանքներից, նոյնիսկ այնպիսի խուլ անկիւններում, որտեղ ժողովուրդը հասկացողութիւն անգամ չունի դարվինականութեան մասին, իրանց ամբողջ քարոզը ուղղում են հէնց այդ դարվինականութեան դէմ: Հասկանալի է, որ նրանք ամենախայտառակ կերպով խծբծում են այդ գիտական թէօրիան և քարոզի վերջում յաղթական կերպով աղաղակում.

«Տեսա՞ք, սիրելի քոյրեր և եղբայրներ, թէ ես ինչպէս ջախջախեցի դարվինականութիւնը»:

Սակայն, այդ «ջախջախելու» ժամանակ հետևանքը այն է լինում, որ մինչ այդ ժամանակ բոլորովին միամիտ քրիստոնեաների մէջ հետաքրքրութիւն է զարթնում դէպի հոգևոր հօր նզոված թէօրիան, նրանք մօտիկից են ծանօթանում այդ թէօրիայի հետ և... կատարեալ «անհաւատներ» են դառնում, ի մեծ ցաւ անշնորհք քարոզիչների:

Ճիշտ նոյն դերն են կատարում այժմ, նամանաւանդ ամբողջապէս իրանց ձեռքը հաւաքած մեր աշակերտական մասսաների մէջ, մարքսիզմի վերաբերեալ, դաշնակցական պրօպագանդիստները: Եւ երբ նկատում են, որ իրանց անշնորհք գործելակերպը, ժամանակի ոգու ազդեցութեան տակ, բոլորովին հակառակ հետևանքներ է առաջացնում, նրանք սկսում են վայնասուն բարձրացնել, մի ինչոր «պրօպագանդայի սահմանների» մասին ճառել ու ուրիշներին մեղադրել այնպիսի այլանդակութիւնների մէջ, որոնց մէջ հէնց իրանք են խրված մինչև ականջների արմատը:

Փնտռեցէք ձեր աչքի գերանները, պարոններ, և ողբացէք ձեր անշնորհքութիւնը:

Խ.-Ազատ

Ի՞ՆՉ ՎԱՍՏԱԿԵՑ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՎԵՐՋԻՆ ԸՆՏՐՈՂԱԿԱՆ ՊԱՅՔԱՐԻՑ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Կայացան Թիֆլիսում Պետ. Դումայի պատւիրակների և պատգամաւորի ընտրութիւնները: Այդ ընտրութիւնները կատարեալ նմանվում էին ռուս-ճապոնական պատերազմին: Իրար դէմ կանգնած էին երկու զօրեղ բանակներ, մէկը աւելի փորձված, միւսը քիչ: Երկուսի կողմից պատրաստութիւններ վաղուց էին տեսնվում յաղթութիւնը իրանց կողմը յաջողեցնելու համար: Երկուսն էլ գործադրում էին առանց խտրութեան բոլոր ներելի և աններելի միջոցները. թէև հրապարակով իւրաքանչիւրը ճառում էր իր մաքրութեան մասին:

Վերջապէս հասաւ ամենքից սպասելի օրը, յունվարի 28-ը: Կայացաւ վճռական ճակատամարտը և, ո՜վ զարմանք, տապալվեց և ջախջախվեց նա, որը դեռ ամիսներ առաջ, իսկ վերջերս այնքան սպառնալից և խրոխտ կերպով ի լուր ամենի գոռում էր իր ապագայ յաղթութեան մասին, առ ոչինչ համարելով հակառակորդի ոյժը, ճիշտ այնպէս, ինչպէս ռուս բիւրոկրատիան ճապոնացիների վերաբերմամբ: «Шапками закидаемъ» ասում էր բիւրոկրատիան, «цыплять по осени считаютъ», կրկնում էր բիւրոկրատ Դաշնակցութիւնը, սպառնական մատ ցոյց տալով իր հակառակորդին: Յաղթողը կռւող աքաղաղի նման սկսեց իր յաղթութեան մասին գիլ բղաւել Նիկոլաեվսկայա փողոցի № 9 տան դռնակից, իսկ յաղթվողը նոյնպէս ըստ սովորութեան ծեծված աքաղաղի, թէև վիրաւորված, ջարդված, բայց նոյնպէս բարձրաձայն, սակայն կեղծօրէն բղաւել Գրէյլինեան փողոցի № 6 տնակից իր տարած ոչ ֆիզիքական, այլ բարոյական յաղթութեան մասին: Բարոյական յաղթութի՜ւն...

Գեղեցիկ խօսքեր, բայց ափսոս, որ ծիծաղ են առաջացնում, որովհետև գործադրել ամենախայտառակ միջոցներ իրանց պատւիրակներին անցկացնելու համար և յետոյ գալ բարոյականութիւնից ճառել, դրան ես չը գիտեմ ի՞նչ անուն կարելի է տալ. դա անամօթութեան ծայրայեղ աստիճանն է: Սակայն այն, ինչ մեզ համար անհաշտելի է և անկարելի, դա միանգամայն կարելի է «Ժամանակի» ղեկավարների համար: Անբարոյական միջոցներով հասնել բարոյական յաղթութեան, այդպիսի լօգիկա կարող են ունենալ միմիայն «Ժամանակի» դիպլօմատ հրապարակախօսները: Եւ այդ պարոնները մի րոպէ անգամ չը մտածեցին, թէ ինչ անբարոյականացնող դեր են կատարում իրանց ընթերցողների, մանաւանդ կոյր հետևողների վերաբերմամբ, տարածելով ամենաստոր ստեր և զրպարտութիւններ: Կը գայ ժամանակ, երբ ընթերցողի աչքերից ընկնելով նա թանձր քօղը, կը սկսի քննադատել և կը տեսնէ թէ ինչպէս են իրան իրօք շահագործել և թէ ինչ է ներկայացնում իրանց սուրբ Դաշնակցութիւնը և նրա լէյբ օրգան «Ժամանակը»: Ով դեռ չէ կուրացել կուսակցական ոգով և գիտէ տեսածով դատել, նա անշուշտ կը համոզվի ասածներիս ճշմարտութեան մէջ:

Վերցրէք վերջին ընտրութիւնները և տեսէք թէ ինչպէս են լուսաբանում «Ժամանակի» ղեկավարները, և ձեր առաջ կը պատկերանայ տխուր իրականութիւնը: Այդ իրականութիւնն էր, որ միանգամայն պարզեց և ամրապնդեց մեր այն համոզմունքը, որ մենք իրօք որ գործ ունենք մի վերին աստիճանի տխուր իրականութեան հետ:

Ամենազզուելի միջոցների դիմել ընտրութիւնները ապահովեցնելու համար և պարտութիւնը կրելուց յետոյ դուրս գալ բարոյական յաղթութեան մասին գոռալ և միւսի տարած յաղթութիւնը ոչնչի տեղ դնել—դրան չը գիտեմ ի՞նչ անուն տալ: Եւ ինչպէս չը կարմրեցին, ինչպէս չհամոզեցին դիպլօմատ հրապարակախօսները, երբ կեղծ յօդուածներ գրելուց յետոյ հետևեալ օրը դուրս եկան իրանց ստորագրեալների և հասարակութեան առաջ: Չէ՞ որ նրանք եթէ քաջութիւն չունենային երեսներին ասելու, գոնէ մտքներում պիտի ասէին. «Ври да знай же мѣру»: Եւ դուք տարածելով կեղծիքներ և վարկեցնելով նրանց մէջ, դուք դրանով սերունդներ անբարոյականացրիք, որոնք առանց այն էլ շատ անմխիթար հանգամանքներում են գտնվում:

Մեզ համար ցաւալի է արձանագրել այն հանգամանքը, որ անբարոյականացնող թոյնը իր ազդեցութիւնն է արել մատաղ սերնդի վրա, որը առանձին հպարտութեամբ էր պատմում թէ իր և Ցէ դաշնակցականների սխրագործութիւնների մասին: Զգում են Դաշնակցութեան պ. պ. վարիչները և «Ժամանակի» պ. պ. դիպլօմատ հրապարակախօսները իրանց կատարածների ամբողջ վատ հետևանքների մասին. հասկանո՞ւմ են պարոնները իրանց կատարած անբարոյականացուցիչ դերը:

Դժբաղդաբար ոչ: Ինչպէս երևում է այդ պարոնները վաղուց են կորցրել կարմրելու և ամաչելու ընդունակութիւնը: Եթէ դիպլօմատները այդպէս են, ապա հեշտ է երևակայել թէ ինչ պիտի լինի նրանց պատրաստած նոր սերունդը:

Այժմ մի հարց. ինչ վաստակեց Դաշնակցութիւնը և հայ բիւրոկրատիայի Правит. Вѣстн.» «Ժամանակը» բարոյական կատարեալ սնանկութիւն, եթէ կարելի է այսպէս ասել: Ուրեմն ինչ է մնում նրանց անել: Այն, ինչ որ առհասարակ այդպիսի դէպքերում անվում է՝ վերջ տալ իրանց գործունէութեան, յանձնելով գործը մաքուր և անկեղծ գործիչներին:

Մի քանի խօսք էլ սօց.-դեմօկրատներին: Ճշմարիտ է յաղթութիւնը ձեր կողմն է, սակայն դրա մասին հպարտանալու և թմբուկ զարկելու կարիք չը կայ, քանի որ յաղթութիւնը ժողովրդական ազատ և գիտակցական ձայնտուութեան հետևանք չէր և տեղի են ունեցել նոյնպիսի անմխիթարական փաստեր: Այդ դուք էլ գիտէք, սակայն խոստովանվելը ձեռք չէ տալիս: Սօցիալ դեմօկրատիայի սկզբունքները մաքուր են և վեհ, ուստի աշխատեցէք մաքուր ձեռքերով մօտենալ նրան: Լաւ է պարտութիւն կրել, մաքրութիւնը և ազնւութիւնը պահպանելով, քան յաղթել անմաքուր միջոցներով: Ժողովուրդը ձեզ կը պաշտի վերջին դէպքում: Պետական Դումայի ընտրութիւնները մի լաւ դպրոց է երիտասարդութիւնը կրթելու գործում, ուստի շատ պէտք է զգուշութեամբ վերաբերվել դէպի նա. հակառակ դէպքում ամենատխուր հետևանքները կարելի է ստանալ:

Ականատես

ՈՃՐԱԳՈՐԾ ՎԵՂԱՐԱՒՈՐԸ

(Խորէն վարդապետը Համադանում)

(Նամակ Նոր-Ջուղայից, յունվարի 10-ին)

«Դէպքը տեղի է ունենում» (ինչպէս սկսել է պ. Ա. Տ. Ներսիսեանն իր նամակը «Մշակի» անցած տարվայ № 270-ում) նորից Պարսկաստանի խուլ անկիւններից մէկում, Համադանում»: Ծեծի մասին է գրել պ. Տ.-ն, ծեծի մասին գրելով ենք սկսում և՛ մենք: Հերոսը նոյն տխրահռչակ Խորէն վարդապետ Տ.-Վարդապետեանն է, որին անցած տարի Էջմիածինը վարձատրել է լանջախաչով ի տրիտուր նրա գազանութիւնների (այս հանգամանքը յիշատակում ենք սկզբից այն պատճառով, որպէսզի ընթերցողն իմանայ, որ «վարձատրվածի» հետ գործ ունի, թէև այդ լանջախաչը ձեռք է բերվել Էջմիածնի «գլուխը խառնված» ժամանակ, և Էջմիածինը չէ բարեհաճել գոնէ մի հարց տալ այդ մասին վարդապետի անմիջական իշխանութեանը, Սպահանի առաջնորդին կամ նրա տեղապահին):

Երկու համադանցի հայ երիտասարդներ գընում են դաշտը որսի և երկու աղաւնի են սպանում. դուրս է գալիս մի պարսիկ և յայտնում, որ դաշտում արածող այդ աղաւնիները վայրի չեն եղել, այլ իրանը, և աղաւնիները խլելով՝ ներկայացնում է «խալիֆէ»-ին (Խորէն վարդապետին): Վարդապետը կանչում է հայ երիտասարդներին և հրամայում, որ նրանցից իւրաքանչիւրը մի-մի թուման վճարէ... Տղաները պնդում են, որ իրանց սպանած աղաւնիները դաշտային են և ոչ ընտանի (տողերիս գրողը ներկայ էր և անձամբ տեսել էր, որ աղաւնիները վայրի էին): Որովհետև երիտասարդները երկուսն էլ օրվայ հացի կարօտ մարդիկ էին, ուստի չը կարողացան իւրաքանչիւր աղաւնու համար մի-մի թուման վճարել. դրանցից մէկն էլ փախել, կորել էր վարդապետի աչից. այդ պատճառով վարդապետը հրամայեց փախածի միակ վերմակը տնից դուրս քաշել՝ թողնելով կնոջ ձիւն-ձմեռ չը վառած սենեակում դողդողալիս (յետոյ լսեցի, որ այդ վերմակը վերադարձրել էր՝ վախենալով համադանցիների դայրոյթից), իսկ միւս երիտասարդին միւս օրն առաւօտեան բերել տուեց դպրոց: Ես դասարանում դասաւանդում էի, երբ յանկարծ դպրոցի դահլիճից լսվեցին աղեխարշ գոռոցներ—«սպանեցին, մորթեցին, ազատեցէք»... կարծես մէկին գնդակահար արին, կարծես վիրաւորված առիւծ էր մռնչում մահվան ճիրաններում... Մանրիկ աշակերտուհիներին սոսկում պատեց, նրանք կչացին, դուրս թափվեցին դասարանից. երբ դուռը բացվեց, տեսայ... Ի՞նչ զարհուրելի, քստմնելի տեսարան էր. հայ ծառան բռնել էր հայ երիտասարդի ձեռները, քիւրդ ծառան վայրենի բռունցքներ էր իջեցնում թշուառի դէմքին, իսկ Խորէն վարդապետը վերցրել էր փշատէ մի կոճղ և գազանային հարուածներ էր հասցնում անտէրանտիրականի գլխին... Վարդապետը նրան մահվան էր դատապարտել, բայց նա կենդանի մնաց միմիայն շնորհիւ իր շատ առողջ կազմուածքի: Լաւ ճանաչելով գազան վարդապետին և իմանալով, որ այդ անսանձ ցածի վրա ոչ մի յորդոր ոչ միայն չէ կարող ազդեցութիւն անել, այլև գուցէ աւելի մեծ խայտառակութիւններ ծագեն, ես զզուանքով և յուզմունքից դողալով դուռը փակեցի, որպէսզի գոնէ աչքով չը տեսնեմ այդ դժոխային տեսարանը: Երբ ձայները մարեցին, ժամը վերջացաւ, դուրս եկայ դասարանից և տեսայ ողորմելի տղային դպրոցի բակում ուշաթափ, կապտած ընկած ձիւնի մէջ, որ ներկել էր իր արիւնով... ապա վարդապետը հրամայեց իր ձիազմը քարշ տալ նրան. քիչ յետոյ գոմից լսվեցին անզօր հեծեծանքներ... տղան ուշքի էր եկել, բայց խելացնորի պէս զառանցում էր, իսկ պատի տակ ծածկված ջղային ցնցումներով հեկեկում էր ծեծվածի քոյր աշակերտուհին...

Մի քանի ժամից յետոյ, երբ տղային գոմից դուրս էին բերել նորից գանակոծելու, տղան յարմար միջոց գտաւ և դպրոցի բակից դուրս փախաւ. փողոցում նրան սպասում էր իր նորատի կինը... անպաշտպանն անպաշտպանին օգնելու էր եկել. գոնէ լաւ էր, որ նա էլ չենթարկվեց իր ամուսնու վիճակին...

Համադանցիներն, ինչպէս լսեցի, ժողով էին գումարել և որոշել վանդել այդ վեղարաւոր գազանին խայտառակ ձևով, բայց մի բարեմիտ անձնաւորութիւն խորհուրդ էր տուել այդ միջոցին չը դիմել՝ պարսիկների առաջ չը խայտառակվելու համար, այլ սպասել, մինչև որ ինքը վարդապետը կը հեռանայ մի քանի ամսից յետոյ և այլ ևս չի վերադառնալ, ինչպէս ասել էր ինքը վարդապետը, որն, իրաւ, թէև գնաց, բայց նորից վերադարձաւ՝ ուրիշ տեղ չը ճարելու պատճառով:

Մի օր, երբ Խորէն վարդապետին հարցրի, թէ ինչու է այդպէս խիստ վարվում, չէ՞ որ վերջապէս ժողովուրդը կարող է համբերութիւնից դուրս գալ, վարդապետը պատասխանեց. «Համադանցիները կրակ էլ որ կտրեն, չեն կարող ինձ վառեն. պարսկաստանցիներն էշեր են, անասուններ են, պէտք է քոթակ տաս»... Դա նրա «քաղաքականութիւնն» է...

Խորէն վարդապետն իր «ծեծային քաղաքականութեան» սկիզբը դրել է դեռ Նոր-Ջուղայում եղած ժամանակ... Բայց աւելի հետաքրքիրը և աւելի զարշելին այն է, որ նա ծեծել է նոյնիսկ ուսուցիչ Տէր-Ներսիսեանին, որը, երևի քաշվելուց, ոչինչ չէ յիշում իր յօդուածում այդ մասին: Թող ներէ ինձ պ. Տէր-Ներսիսեանը, որ ես ստիպված երևան եմ հանում այս դէպքը. թող նա իմանայ, որ սրանով ոչ միայն իր պատիւը չի արատաւորվիլ, այլ աւելի շուտով համակրանքի կարժանանայ: Այս քստմնելի ոճրի մանրամասնութիւններն առաջարկում եմ պ. Տէր-Ներսիսեանին պատմելու:

Իր վիճակում Խորէն վարդապետը մի գիւղացու այնքան էր գանակոծել, որ անկողին ընկնելով՝ մի քանի օրից յետոյ մեռել էր. այդ մասին գիւղացիները գանգատ են ներկայացրել կառավարութեան: Նոր-Ջուղայում նրա հրամանով ծառաները գանահարել էին մի կնոջ և իր փոքրիկ աղջկան, և ասողներ կան, որ երեխան այդ ծեծից մեռել է մի քանի օր յետոյ, թէպէտ կան պնդողներ ևս, որ երեխան ուրիշ հիւանդութիւնից է մեռել, բայց սարսափելի ծեծի փաստը ոչ ոք չէ ուրանում: Այդ վարդապետի ամեն մի քայլափոխում տուած սովորական «քոթակների» մասին լռում ենք առ այժմ, որովհետև նրանք շատ շատ են և «ոչ կարգից դուրս»: Նրա անարգար, վայրենի դատերի մասին ևս չենք խօսում: Համադանի ուսուցիչներից և ոչ մէկը չէ ազատվել Խորէն վարդապետի վայրենի կոպտութիւններից, որոնց թւում նաև տողերիս գրողը:

Խորէն վարդապետին հրապարակօրէն մեղադրում եմ նաև այն բաների մէջ, որ նա ձրիակեր է բառի բուն նշանակութեամբ, որ նա հարստահարող է, որ նա իր համար վաճառում է ազգային (մանաւանդ Թէհրանի «Կրթասիրաց Ընկերութեան») փողերը և հաշիւ չէ ներկայացնում, ուր որ հարկն է (չը նայած որ պահանջել են), որ նա ոչ մի իշխանութիւն (հոգևոր), ոչ մի կոնտրօլ չէ ճանաչում իրանից բարձր, որ նա չը տեսնված բռնակալ է, ժողովրդին թշնամի է, խառնակիչ է, —համադանցիներին երկու թշնամի բանակների է բաժանել իր յառաջացած լուսաւորչականութեան ու բողոքականութեան զզուելի հարցով, որ նա լրտեսներ է պահում, կեղծ և բանի ստորագրութիւններ է հաւաքում ծեծի և այլ սպառնալիքների, բռնաբարութիւնների միջոցով, որ նա ստոր ձևով է լանջախաչ ձեռք բերել, որ նա՝ վերջապէս՝ միջոցների մէջ ոչ մի խտրութիւն չը գիտող եզուիտ է: Փաստերը մենք կը թուենք, եթէ Խորէն վարդապետը մի անյաջող փորձ անէ ուրանալ մեր ասածներից գոնէ մի կէտ. Հասարակութեանն ենք թողնում դատել այս գազանացած սևազգեստին:

Նոր-Ջուղայի երկսեռ դպրոցների ուսուցիչ՝ Արշակ Աթայեան

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ ԱՐՄԱՒԻՐՈՒՄ

Փետրվարի 12-ին

Իւրաքանչիւր տարի մի անգամ տեղի է ունենում Արմաւիրում «հայկական երեկոյթ կամ վաճառք» տեղիս երկսեռ հայ եկեղեցական դպրոցների օգտին: Երեկոյթի նախաձեռնողը լինում է դպրոցների հոգաբարձութիւնը: Սովորաբար երեկոյթը լինում է յունվարի սկզբներում, բայց այս տարի յետաձգվեց փետրվարին: Թէև բարեգործական նպատակով երեկոյթներ կազմել սովորական երևոյթ է մեր հայկական կեանքում, բայց առանձնապէս աչքի է ընկնում տեղիս երեկոյթը ոչ այնքան իր բազմակողմանի, ճոխ ծրագրով, որքան իր պարզութեամբ և ըստ նիւթականին արդիւնաւէտ վերջաւորութեամբ:

Երեկոյթը աջողեցնելու համար հոգաբարձութիւնը հրաւիրել էր նախապէս Արմաւիրի մի քանի աչքի ընկնող տիկինների, օրիորդների երիտասարդ պարոնների՝ խորհրդակցելու և գործողութեան մի ուրւագիծ կազմելու: Երկու անգամ տեղի ունեցան այդպիսի ժողովներ. վերջապէս ընտրվեց մի մասնաժողով, որին և յանձնվեց գործի նախապատրաստութիւնը: Երեկոյթի օրը նշանակված էր փետրվարի 3 ին: Ամենագլխաւոր ծախքերը հոգալու յանձն էին առել մի քանի տիկիններ և օրիորդներ:

Ժողովարանի ընդարձակ դահլիճը զարդարված էր զանազան տեսակի և ձևի քիօսկներով. մի անկիւնում շամպանիաներով հիւրասիրելու համար պատրաստված էր վենետիկեան գոնդոլաձև բուֆէտը, մի այլ անկիւնում զանազան խորտիկների, մրգեղէնի, ըմպելիների սեղանները, երրորդ տեղում քաղցրաւենիքի և կոնֆէտների սեղաններ, այնուհետև չինական ճաշակով զարդարված թէյարան, պոստատնէր նամակներ բաժանելու համար և վերջապէս զանազան ընծայաբերված իրեղէնների և աշակերտուհիների ձեռագործների վաճառատեղի: Բոլոր անկիւնները, սեղանները և ընդհանուր դահլիճը լուսաւորված էին աչք շլացնող էլէքտրական ցնցուղով: Դահլիճը դիւթական տեսք էր ստացել:

Աչքի առաջ պէտք է ունենալ, որ բուֆէտների բոլոր ծախքերը իրանց վրա էին վերցրել իբրև նուէր հայ ուսումնարանին՝ Արմաւիրի մի քանի յարգելի տիկիններ և օրիորդներ, որոնք և անձամբ հովանաւորում էին իրանց հաշուին վերցրած քիօսկները և սիրալիր կերպով հիւրասիրում էին այցելուներին:

Երեկոյթին տեղի ունեցան կենդանի պատկերներ վերջին հայ-թուրքական դէպքերից, ազգային հագուստով ասիական երաժշտութիւն և այնուհետև մինչև ժամի 3-ը եւրոպական պարեր: Երեկոյթը այնքան էլ բազմամարդ չէր և ոչ էլ այնքան աշխուժ նախկին տարիների նման, բայց և այնպէս հոգաբարձութիւնը մուտք ունեցաւ մօտաւորապէս երկու հազար չորս հարիւր րուբլի (2400 ռ.), որից ծախս եղել էր մօտաւորապէս 300 րուբլի. իսկ զուտ արդիւնք մի երեկոյթից՝ 2100 րուբլի, որը յանձնվեց հոգաբարձութեան գանձապահին:

Դիտակ

ԻՄ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Գորիս, փետրվարի 7-ին

«Մեր դպրոցի շուրջը» յօդուածիս դէմ (Մշակ № 8) պ. Տէր-Մինասեանի թոթովանքը կարդացի և խղճալով խղճացի նրա այնքան աչքի զարնվող կեղծիքի, ստոր և չնչին արդարացման վրա:

Երևակայեցէք, ընթերցող, ես պ. Ղզիկեանի տանը ժողովրդին հայհոյել եմ (ըստ Տէր-Մինասեանի) և նա միջամտել ու ինձ ազատել է երիտասարդների ձեռքերից, որոնք կամեցել են ինձ ծեծել:

Եթէ ասեմ ապրում ենք հրաշքի դարում, թերևս շատերը չը հաւատան. [illegible] է հնարել, սազացրել պ. Տէր-Մինասեանը իր արդարացման առաջին կէտը, ես ապշում եմ: Սկսած առաջին կէտից մինչև վերջինը, ոչ մի արդարացուցիչ կէտ չէ համապատասխանում իր տուած բացատրութիւններին: Բերենք մի քանի օրինակներ և ցոյց տանք նրա ինքն իրան խաբելը, կեղծելը:

ա) Կէտը ճշմարտութեան սահմանից անգամ այնքան է հեռու, որքան հարաւը հիւսիսից և կամ պարոնը ուսուցչական կոչումից:

բ) «Մշակ» լրագրի համար ընկեր ուսուցիչս մի քանի, իսկ ես երեք անգամ ենք դիմել իրան՝ Տէր-Մինասեանին և հոգաբարձութեան:

գ) Ծառայի վերաբերմամբ, մեղադրական կէտերի քննութեան ժամանակ կատարեալ պապանձվել էր, իսկ լրագրում քիչ բըլբլում է մարդը:

դ) Սուտ է, այն էլ հրէշաւոր սուտ. ոչ մի մանկավարժական ժողովի երես չենք տեսել: Երկու տարի առաջ Բալանեանին գարի, զարման, խոտ ծախող մեր Տէր-Մինասեանը որևէ դպրոցական հանդէսի համար ծրագիր կազմելուն մանկավարժական ժողով է ասում: Ինչքա՞ն հետաքրքրական է թէ ի՞նչ տեղեկագիր և ում է ուղարկված:

Անշուշտ իր սարքած ու կոծկած ժողովները արձանագրված են տեղեկագրի մէջ բայց թէ ովքե՞ր են մասնակցել ժողովին, ի՞նչ է խօսացվել, այդ միայն Տէր-Մինասեանին է յայտնի:

ժբ) Կէտում շատ լաւ է արդարանում պարոնը. մի տնաշէն, վայելչագրութեան դաս ես վերցրել, չես պարապել, էլ ի՞նչպէս կարող ես արդարանալ. գ և դ. բաժ. մի տաս անգամ կանոնաւոր գրել չը գիտեն, իսկ դու շաբաթական վեց լեզուի դասին աւելացրել ես և վայելչագրութեան դասը:

ժգ) Կէտում ինքն իրան ստում և խաբում է: Քննութեան ժամին նա ասաց թէ, ես պ. Գրիգորեանին ա. բաժ. առարկաների վերաբերմամբ ինձ պէս տասը ուսուցչից բարձր եմ համարում. Նա լաւ մանկավարժ է առարկում էր պ. Տէր-Մինասեանը:

Զարմանալի է, որ բանական մարդը ընդունակ է սեթևեթանք վիճել և երկու, երեք օր առաջ տուած իր բացատրութիւնները այնպէս կերպարանափոխել, որ հոգաբարձութիւնը, մենք ընկեր ուսուցիչներս և գործին տեղեակ մարդիկ ապշած ենք մնացել այդ օրինակ կեղծիքի վրա: Նամակի վերջում պ. Տէր-Մինասեանը մի [illegible] էլ է կանչում. իմ սովորեցրած երգերը, որոնք իր ժամանակին գովք ու գովեստ էին արժանանում պ. Տէր-Մինասեանի կողմից. այժմ նրա երաժըշտական ականջին ձանձրալի են պատճառում:

Երեկոյթներում և հանդէսներում պ. Տէր-Մինասեանը չէ՞ր, որ ձեռքը թափելով «շատ լաւ էր» ասում. ո՜վ սուրբ անմեղութիւն»:

Մի ուսուցչի սովորեցրած երգեր, որ լինեն նախապատմական—«Հերիք որդեակ,» «Թող կուրծքին տաճիկները», «Միզի մուացաւ,» «Զարթիր որդեակ», «Հիմի էլ լռենք», ի հարկէ նա ըմբռնողութեան անմատչելի կը լինի ժողովրդական. «Դէէն տեղեզվեր կաց ծիրան ջանըս», որ ընդամենը երկու անգամ է երգվել: Վճռել կարող են անցեալ և այս տարվայ երգեր լսողները:

Պ. Տէր-Մինասեանը շատ մոռացկոտներից էլ է երևում. իմ պայմանում ա, պ. Տէր-Մինասեան, յիշված է, որ երկսեռից միաձայն խումբ պիտի պատրաստեմ. որ և 4 անգամ երգել է: Այստեղ պարոնի յիշողութիւնը կարելի է համեմատել ուղտի պոչի հետ: Քառաձայնի անունն չէ եղել.

Մեր տուած բոյկոտի առթիվ խնդիրներ են տուած Վեհափառ Կաթողիկոսին և ըստ պահանջման պ. Տէր-Մինասեանի՝ ընկեր Ն. Վ. Մելիք-Թանգեանի ուղարկված են քննութեան արձանագրութիւնները: [illegible] դէմ տուած բոյկոտի մեղադրական կէտերը քննել է և երիտասարդների մի խումբ և իր եզրափակումն արել, որ Տէր-Մինասեանը միանգամայն անպէտք է իբրև աւագ ուսուցիչ, բայց պարոնը իր անօրինակ յամառութեամբ դարձեալ տեղ է խնդրում դպրոցում: Ամբողջ քաղաքը ապշած է պարոնի չամաչելուն վրա. այժմ ճշտվում է իմ ասածը թէ դռնից վռնդում են, պատուհանից ներս է ընկնում: Պ. Տէր-Մինասեանը հակամշակական լինելով կեղծում և խաբում է ինքն իրան, ինձ մօտ «Մշակ» [illegible] բառը այսօր «պառտական» է անուանում. այստեղ էլ նա շողոքորթում է:

[illegible]

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Ղարաքիլիսա, փետրվարի 16-ին

Փետրվարի 11-ին տեղիս դպրոցում [illegible] ... մասին խորհրդակցելով, ի նկատի առնելով տեղական պայմանները, որոշեցին՝ գործնական դասախօսութեան համար նշանակել կիրակի օրերը ժամի 3—7-ը, իսկ նախընթաց երեկոյի տեղի պէտք է ունենայ լոկ դասախօսութիւն երեկոյեան ժամի 7-ից։ Ուրեմն շաբաթ երեկոյեան կը դասախօսվի, իսկ միւս օրը նոյնը կը կրկնվի գործնականապէս։ Բարւոք համարվեց յաճախողների թիւը սահմանափակել 30-ով։

Այնուհետև պ. Ճրնանեան անցաւ երկրորդ խնդրին։ Ի նկատի ունենալով այն, որ Ղարաքիլիսի հասարակութիւնը այժմ հողաբաժանութիւն է կայացնում, և միւս կողմից դիրեկցիան խոստանում է տարեկան 1400 ր. բաց թողնել այդ դպրոցի գիւղատնտեսական-այգեգործական բաժինը աւելի առաջ տանելու համար, եթէ հասարակութիւնը նոյն նպատակի համար կը յատկացնէ առնուազն երկու դեսեատին հող, առաջարկում է ժողովականներին այդ մասին խորհրդակցելով մի եզրակացութեան գալ և ապա դնել նոյն խնդիրը հասարակական ժողովում։

Այժմ այգեգործական բաժինը ունենալով, աւելացրեց ուսուցիչը, անհրաժեշտ է ունենալ եթէ ոչ սեփական, գէթ մշտական օգտվելու (քանի դպրոցը իր այդ բաժնով գոյութիւն կունենայ) մի կտոր հող, որի վրա ունեցած գործնական պարապմունքով շարունակ հրապարակի վրա դրված կը լինի և հասարակութեան կը կապէ դպրոցի և այդ մասի պարապմունքի հետ։

Հողային խնդրում, մանաւանդ շատ զգոյշ է գիւղական մարդը և որքան հնար էր տրամադրութիւն և հակումն ունի աւելացնելու իւր (հողը), որպէս միակ երաշխաւորված ապրուստի միջոց, քան նուազեցնել ինչ դէպքում և պայմաններում կուզէ լինի։

Ղարաքիլիսայի այժմեան հողաբաժանութեան ժամանակ բաժին ստանալուց զրկվել են քահանաները որդիներով, նոյն բաղդին են արժանացել և քահանաների թոռները (սերունդը)։ Եթէ քահանան իր եկամուտով հաւասարվում է տեղացի մի այլ ծխականի հետ հող չը ստանալով, որդիքը ինչով են հաւասարվելու իրանց նման մի այլ ծխական տան հօր մահից յետոյ, երբ զրկված քահանայացուն մուտքից, իրանք ևս միւս ծխականների նման պէտք է քահանային և եկեղեցուն մուտք տան։ Թուցէ հարկ չը տալն է զրկում նրանց հողաբաժին ունենալուց. նրանք այդ հողի խորթ զաւակները չեն, թող հողից էլ բաժին ստանան, ծանրութեան իրանց բաժին էլ տանեն։ Թուցէ հասարակութիւնը աչքի առաջ է ունեցել և այլ հանգամանքներ։ Ահա այսպիսի պայմաններում հողի հարց դնել հասարակութեան առաջ՝ ուշ է։ Այս խնդրում ժողովականները խիստ վերապահութեամբ խօսելով ոչ մի եզրակացութեան չեկան։

Կրկին դարձան այգեգործական դասընթացներին և որոշեցին յայտարարել հասարակութեան, որ 15-ից սկսվում է ընդունելութիւնը, իսկ 10 օրից յետոյ կը սկսվեն պարապմունքները։ Ցանկացողները շտապեն։ Բաւական ուշ ցրվեց ժողովը։

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, փետրվարի 21-ին

Հայոց Դրամատիքական Ընկերութեան Վարչութիւնը ցաւելով այն անախորժ դէպքի առիթով՝ որ տեղի ունեցաւ դերասան պ. Արաքսեանի պատճառով ընկերութեանս ամսիս 19 ի ներկայացման ժամանակ Արտիստիքական ընկ. թատրոնում, յայտնում է իր խորին զարմանքը նմանօրինակ ձեւով անձնական հաշիւներ մաքրելու դէմ։

Հ. Դ. Ը. Վարչութիւն

Քերքի

Յունվարի 6-ին մենք մի հեռագրով դիմել էինք ձեզ, որի համար էլ համառօտ տեղեկութիւն տուինք, ուստի աւելորդ չենք համարում վերջաւորութեան համար ձեզ յայտնելը։ Մենք ստիպված եղանք ժամուլի միջոցով այն չորս անձանց միջնորդ դատարան հրաւիրելը, որի մասին «Ժամանակ» լրագրի № 18-ում լոյս տեսաւ։ Լրագիրը տեղս հասնելուց յետոյ ժամանակամիջոցը լրացաւ, բայց մեր հակառակորդները, լռութեան տուին։ Ինչպէս երևում էր բաւականացել են միայն մի անուն վերցնել իրանց վրա, քան թէ հասարակութեան մէջ իրանց դիմակը պատռելը։ Մենք այդ չուզեցինք ընդունել։

Բարեբաղդաբար մի պարոնի մօտ հիւրասիրութիւն կար, որտեղ հաւաքված էին տեղիս հասարակութեան մի մասը։ Մենք տանտիրոջից իրաւունք ստանալով, ներկայացանք հասարակութեանը (այդտեղ կային և այն անհատները, որոնք մեր դէմ զայրոյթ էին յայտնել) խնդրեցինք, որ միջնոր դինեն այդ չորս անձնաւորութիւններին՝ ընդունելու միջնորդ դատարանը, որպէսզի հասարակութեան առաջ խրողութիւնը պարզվի, որից յետոյ պարզ կը լինի թէ որ կողմն է արժանի զայրոյթի։

Տանտէրը իր հիւրերի կողմից դարձաւ դէպի մեզ հետևեալ խօսքերով. «Պարոններ, չը նայած, որ լրագրի մէջ երկու օր ժամանակ էք տուել (լրագիրը Քերքի մնալուց) որը և լրացել է, բայց խնդրում հաշր մինչև վաղը ժամը 12-ն սպասէք։ Մենք համաձայնվեցինք։ Ժամանակամիջոցը լրանալու վրա էր, երբ տ. Սաքօ Գէորգեանցը համաձայնութիւն յայտնեց, որի համար միջնորդ դատարանը պարտաւորվում է յայտնել։

Ասլան Արզումանեանց, Ռուբէն Ժամհամարեանց, Սեդրակ Ջալալեան

—

Հին-Նախիջեւան յունվարի 2 ին

Նախիջեւանի Նպաստամատոյց մասնաժողովը հոկտեմբերի 7-ից—դեկտեմբերի 26-ը մուտք է ունեցել. 1) փոխանցումն 552 ր. 55 կ., 2) Թովմա վարդապետի ժամանակ 1905 թ. յուլիսի 11-ին գրաւ դրած իր ոսկիները յետ ստացաւ Ջահրեցի Մկրտիչ Մահտեսի-Կարապետեան Գէորգեանը և վճարեց գրաւադրամը—55 ր., 3) երեք նուագում հենտր. Նպաստ. Յանձնաժողովից—3000 ր., 4) Նախիջեանցի Ալլահվերդի Մխիթարեանից իրեղէնների գինը—13 ր. 95 կ., 5) սուլթանբէգցի Աւագ Մնացականեանից—1 ր. 60 կ., 6) Նախիջեանցի Ալլահվերդի Մխիթարեանից Թովմա վարդապետի ժամանակ (13 մայիսի 1905 թ.) վաճառված նուէր-իրեղէնների արժէք 473 ր. 54 կ. գումարի հաշուից մասնաժողովը ստացաւ 200 ր. (200 ր. Թովմա վարդապետը ինքն է ստացել, ինչպէս ստացականը ցոյց է տալիս), 7) Ներսէս վարդապետ Մելիք-Թանգեանից Սիսիան գնացող ցորենի ճանապարհածախս Նախիջեանից - Սիսիան՝ 800 ր. ընդամենը 4623 ր. 10 կ.։

Մասնաժողովը նոյն այդ ժամանակամիջոցում ելք է ունեցել. 1) ալիւրով մանակի օգնութիւն 18 պ., արժողութեամբ 34 ր. 10 կ., 2) դիւանական ծախք սկսած մայիսից՝ 11 ր. 71 կ., 3) դրամական մանակի օգնութիւն 91 հոգու՝ 97 ր, 6 կ., 4) հեռագիրներ՝ 19 ր. 70 կ., 5) Թալանվածներին և առհասարակ չքաւորներին քաղաքումս պանդոկի, հացի և այլ մանր ծախքերի համար՝ 23 ր. 5 կ., 6) չքաւորների շնչացուցակ կազմելու պատճառով գիւղերը շրջելու ժամանակ ծախսված է՝ 51 ր. 95 կ., 7) Նախագահին ճանապարհածախք Երևան երթալու և խնդրելու, որ թալանված հայ գիւղերից պետական հարկը, իսկ Գեօմուր և Նորս գիւղերից տուգանքը չառնվեն այս տարին՝ 30 ր. 36 կ., 8) Արմաւիրից ստացված ցորենների համար ճանապարհածախք փոխադրվեց Երևան պ. Ա. Աֆրիկեանի կոմիսիոներ Յովհ. Տ. Յովհաննիսեանին յանձնելու՝ 1150 *) ր., 9) Ստացված 16 վագօն ցորենի համար քաղաքումս ծախք եղաւ՝ 210 ր. 52 կ.։ Այս գումարի մէջ կայ 1) 10 վագօն ցորեն կայարանից քաղաք բերող սայլապաններին տուած 112 ր. 50 կ., 2) ցորենների տակը դնելու համար առնված գերանների գինը, որ վճարվեց քաղաքացի Յարութիւն Աբրահամեանին—24 ր., 3) կայարանում 10 վ. ցորենը դատարկելու, քաղաքումս կշռելու և «Надежда» ընկ. յանձնված 6 վագօնի հետ ի միասին ամբարելու համար մշակների վարձը՝ 98 ր. 2 կ., 10) Ալահի ուղարկված 501 պ. 33 ֆ. ցորենի ճանապարհածախք մինչև գիւղը՝ 160 ր. 63 կ., 11) Օրդուբաթ ուղարկված 136 պ. ցորենի ճանապարհածախք՝ 26 ր., 12) Թմբուլցիների ցորենի ճանապարհածախք՝ 1 ր. 10 կ., 13) Սիսիան գնացող ցորենի համար ծախք է եղել 552 ր. 44 կ., որից 82 ր. 89 կ. տրված է Բիզանակում ցորենը վերստին կշռելու համար, իսկ մնացածը զուտ ճանապարհածախք, 14) Ալահի գիւղի դպրոցին պիտոյքների համար՝ 35 ր. 73 կ., 15) Ջահրիի դպրոցի չքաւոր հայ աշակերտների դպրոցական պիտոյքների համար՝ 15 ր. 15 կ., 16) Երևանի պ. Նահանգապետի ուղարկած 736 ր. 11 կոպէկի մնացորդ 396 ր. 61 կ. բաժանվեց քաղաքացիներին և թալանված գիւղականներին և 736 ր. հաշիւը ուղարկվեց նահանգապետին։ Ընդամենը ելք է եղել 2816 ր. 11 կ.։ Առ 1-ն յունվարի 1907 թ. մնում է կանխիկ դրամ 1806 ր. 99 կ., իսկ մայիսից մինչև 26-ն դեկտեմբերի մուտք է եղել 11,620 ր. 81 կ. և ելք նոյն ժամանակամիջոցում 9813 ր. 82 կ.։

Փոխանորդ՝ Լևոն վարդապետ

*) Այս գումարի հաշիւը կոմիսիոներից ըստանալուն պէս կուղարկվի լրագրութեան։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Յիշեցնում ենք հասարակութեանը, որ այսօր ի յիշատակ Գ. Պետրոսեանի բեմական 25-ամեայ բեղմնաւոր գործունէութեան փետրվարի 22-ին հայ դերասանական խումբը տալիս է յոբելեանական ներկայացում։ Յոյս ունենք, որ Թիֆլիսի հայ հասարակութիւնը առանձին ուշադրութեամբ կը վերաբերվի դէպի այդ երեկոյթը, որի զուտ արդիւնքը գնալու է ի նպաստ հանգուցեալ դերասան Պետրոսեանի ընտանիքի։ Բացի այդ՝ դրամատիկական ընկերութեան սիրողների խումբը կազմակերպել է նոյն օրը ներկայացում Հաւլաբարում։ Նուէրներ հանգանակող մասնաժողովը ստացել է տեղեկութիւններ, որ նոյն օրը փետրվարի 22-ին, հայ թատերասէրները կազմել են նաև յոբելեանական ներկայացումներ գաւառներում։ Արմաւիր, Ախալցխա, Երևան, Շուլաւէր յօգուտ դերասան Պետրոսեանի ընտանիքի նուէրներ հանգանակող մասնաժողովը յայտնում է ի գիտութիւն, որ ուսանողական տոմսակներ փետրվարի 22-ին չեն լինելու։

—

Երկրագործութեան և հողային բարեկարգութեան գլխաւոր կառավարչի Կովկասի լիազօրը մտադիր է այս տարի մորեխի դէմ մաքառելու նոր միջոցներ կազմակերպել, համապատասխան գիտութեան վերջին պահանջների և ազգաբնակութեան շահերին, որը սկզբում անգիտին ժամանակ էր կորցնում։

—

Մօտիկ ապագայում Թիֆլիսում կազմակերպվելու է «Թիֆլիսի հրէական խմբակ «Թէոդոր Գէլցը» անունով մի նոր ընկերութիւն, որի հիմնադիրներ հանդիսանում են Թիֆլիսում ապրող Իսայի Բինտէգովիչ Սամուէլ Մօչկին, Միխայիլ Բէլսկի, Աբրամ Շաֆէր և Յակոբ Ցիտրին։ Յիշեալ խմբակը նպատակ ունի միացնել Թիֆլիս քաղաքի բոլոր այն հրէաներին, որոնք մերժում են սաիմելացիայի (համակերպութեան) գաղափարը, հոգալու է բանալ յատուկ դասընթացքներ՝ հրէական լեզուն, պատմութիւնը և գրականութիւնը սովորելու համար և ագիտացիական նպատակով ընդհանուր ժողովներ է կայացնելու՝ պարզելու այն բանը, որ հրէական հարցի վերջնական լուծման համար անհրաժեշտ են ինքնակեցութիւն (самобитность) սեփական հողում և հաւասար գնահատութիւն մնացած ազգութիւնների մէջ։ Կազմելու է պարբերաբար գրականական երեկոյթներ՝ ինչպէս ազգային, այնպէս և հանրակրթական բնաւորութեամբ դասախօսութիւններ և յօդուածներ կարդալու համար, որի համար խմբակը ունենալու է իր սեփական գրադարան-ընթերցարանը։

—

Սանիտարական-բժշկական տեսուչ բժիշկ Ստեփանեանը դիմել է քաղաքային վարչութեան և խնդրել է բաց թողնել սանիտարական-բժշկական խորհրդի տրամադրութեան տակ 300 րուբլի այն գումարներից, որ գոյացել են գիշերային ապաստարանների օգտին տուած ներկայացումից։ Այդ փողերը հարկաւոր են ապաստարաններում գիշերողների համար տաք կերակուր պատրաստելու և սպիտակեղէններ ձեռք բերելու։

—

Երէկ երեկոյեան ժամի 7-ին, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան առաջ գտնվող մայթի վրա տեղի ունեցաւ հետևեալ դէպքը։ Երկու հոգի ատրճանակով յարձակվեցին կոնդուկտեր Իւզբաշեվի վրա, բայց արձակած երեք գնդակը վրիպեցին և միայն չորրորդը դիպաւ ոտին։ Չարագործները անյայտացան։

—

Փետրվարի 20-ին Թիֆլիսի ազնուականների ժողովի նիստում կայացված են հետևեալ որոշումները. 1) 500 րուբլի յատկացնել ազնուականների գիմնազիայի չքաւոր աշակերտներին, 2) 400 րուբլի—Մուխեատկի վանական ուսումնարանին, 3) 200 րուբլի—Սղնախի Մարինսկի դպրոցին, 4) 500 րուբլի—Թիֆլիսի աշխատաւորաց տան ապաստարանին, 5) 600 րուբլի—ազնուականների գիմնազիայի 8 աշակերտներին թոշակ տալու նպատակով։ Վերջում մասնաժողով է ընտրված վերանորոգվող թատրոնի հիմքի ամրութեան վերաբերեալ գիտական հետազօտութիւն անելու համար։ Ընտրված են՝ Չերքեզովը, Օրբելիանին, Վախվախովը, Միրզաշվիլին, Իսարլովը, Մամացեվը, Մաչաբէլին, Կիպիանին, Անդրոնիկովը և Մուսխելովը։

—

Վերջին երեք օրվայ ընթացքում վարակիչ տիֆով հիւանդանալու դէպք քաղաքում չէ նկատվել։

—

«Ժամ.» խմբագրութիւնը մի խումբ հայ զինուորներից նամակ է ստացել, որով նրանք առաջարկում են հայ պատգամաւորներին Պետական Դումայում հարց բարձրացնել, որ կովկասում ծնվածները զինուորական ծառայութիւնը վարեն Կովկասի սահմաններում։

—

Թիֆլիսի դատաստանական պալատի սահմանաչափ վերահսկիչ Սկրեցկին նշանակված է Գանձակի նահանգական դատարանի անդամ։

—

Թիֆլիսում կազմակերպվել են երկու նոր ընկերութիւններ. «Թիֆլիսի կօշկակարների արհեստակցական միութիւն» և «Թիֆլիս քաղաքի ծխախոտի գործարանների բանուորների արհեստակցական միութիւն»։

—

Կովկասի փոխարքան թոյլատրել է Թիֆլիսի ժամանակաւոր գեն-նահանգապետին փոխ տալ յունվար ամսին տուգանքի գումարներից 3750 րուբլի 150 բեզերվի գորոդովոյներ պահելու համար։

—

Այսօր, փետրվարի 22-ին, ցերեկվայ ժամը 1-ին խորհրդատուի դահլիճում կը կայանայ Թիֆլիսում հիմնվելիք պօլիտեխնիկի գլխաւոր կոմիտեի նիստը։

—

Ուրբաթ, փետրվարի 23-ին, Թիֆլիսի քաղաքային վարչութեան շէնութեան մէջ կը կայանայ ժողովրդական առողջապահութեան խնդրով զբաղվող մասնաժողովի նիստը։

—

Երեկ փետրվարի 21-ին 10-րդ քաղաքամասում ձերբակալել են մի հրէուհու—Կացակ ազգանունով հակակառավարչական գրականութիւն պահելու պատճառով։

—

Փոխարքայի զիւանատունը 10,000 րուբլու պահանջ է ներկայացրել («Кавказъ» լրագրի բաժանորդագին) հանգուցեալ Օպօչինինի ժառանգների խնամատարին։

—

Գանձակի նահանգի, Զանգեզուրի գաւառի Խոտանան գիւղի բնակիչները, թւով 784 հոգի, դիմել են Կովկասի գլխաւոր վարչութեան և միջնորդել են դրամական օժանդակութիւն տալ մատակարարական պէտքերի, սերմացուի, անասուններ գնելու համար, ինչպէս և յետաձգել նրանցից ստանալիք զէմստվային տուրքի ժողովելը։

—

Սղնախի հաշտարար բաժնի հաշտարար դատաւորի օգնական Պրօխօրովիչը նշանակված է Գանձակի նահանգական դատարանի դատախազի օգնական,

—

Բաթումի իշխանութիւնները դադարեցրել են «Չերնօմօր» լրագիրը։

—

Գօրուց հաղորդում են «К. Ж.» լրագրին, որ փետրվարի 20-ին Գօրու հոգևոր սեմինարիայի աշակերտները, առաւօտեան աղօթքից յետոյ, փոխանակ պարապմունքները սկսելու, հաւաքել են գրքերը և հանդիսաւ կերպով ցրվել են։ Պարապմունքները դադարեցնելու պատճառը, ինչպէս պարզվել է սեմինարիայի աշակերտների բացատրութիւնից, եղել է այն, որ նրանք ցանկացել են տօնել Պետական Դումայի բացման օրը։

—

Փետրվարի 20-ին, երեկոյեան ժամը $9^1/_2$-ին, Պեսկօվսկի փողոցում ելեքտրաքարշի վագօնը դիպել է կառքին։ Երկու ձին էլ ճխլված են, ջարդված է կառքի առաջին մասը կառքի մէջ նստողները և կառապանը չեն վնասվել։

—

«Андреевская Т-во»-ի Բիբի-Էյբաթի նաւթահանքում փետրվարի 17-ին ճաշից յետոյ, բանուորները գործադուլ են յայտարարել, ներկայացնելով մի շարք տնտեսական պահանջներ։ («Баку»)

—

Մանթաշեանի Բալախանում գտնվող ֆիրմայում գործադուլը դադարել է։ Բաւարարութիւն է տրված պահանջներից միայն մի քանիսին։ («Б»)

—

Փետրվարի 17-ին Բաքւում գործադուլ են յայտարարել Կվարն-տրեմի գիպսօլիտ գործարանի բանուորները (մօտ 50 հոգի)։ Ներկայացրված են մի մի շարք տնտեսական պահանջներ։ («Б»)

—

Փետրվարի 20-ին Պետական Դումայի բացման առիթով Բագուի հասարակական հիմնարկութիւններում պարապմունքներ չը կային։ («Б»)

—

Փետրվարի 20-ին Պետական Դումայի բացման առիթով Բագուի միջնակարգ դպրոցների բարձր դասատան աշակերտները տօնեցին։ Պարապմունքներ չեն եղել նաև Բագուի քաղաքային դպրոցներում։ («Б»)

—

Զանազան մութ անձերի, որոնք փափագում են ձեռք բերել հեշտ, բայց միևնոյն ժամանակ վտանգաւոր միջոցով օգուտ, ձեռքն ընկաւ նաև ցիրկի սէր Նիկիտինը։ Էքսպրօպրիատօրները չեն բաւականանում հարիւրաւոր րուբլիներով և պահանջում են աւելի խոշոր գումար, հակառակ դէպքում պ. Նիկիտինին սպառնում են սպանել։

—

«Մշակի» № 38-ում տպագրել էինք Խանքենդից ստացված մի թղթակցութիւն Զօլատարեօվի սպանութեան առիթով, որտեղ յօդուածագիրը հաղորդում է, որ Շամիր բէգ Փիրումովը ներկայացել է զինուորական քննող խմբին Ազդամում և իբր թէ յայտնել, որ «Զօլատարեօվին սպանել են հայ դաշնակցականները, քեաթուկեցի, նախիջեանիկեցի, փիրջամալեցի այս և այն անձինք, տալով նրանց անունները»։ Այդ տեղեկութեան առիթով Շամիր բէգ Փիրումովի հարազատ եղբայրը՝ Ռուստամ բէգ Փիրումովը մտնելով մեր խմբագրատուն, յայտնեց թէ՝ որովհետև յիշեալ դէպքը ուրիշ ստատ է կրում իր վրա, այդ պատճառով յօդուածագրի տուած տեղեկութիւնը համարում է անհաւատալի, կարօտ ստուգութեան։

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

20 փետրվարի։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Քաղաքապետի կարգադրութեամբ «Телеграфъ» լրագիրը փակվեց,

ՎԻԷՆՆԱ։ Ի պատիւ պրօֆէսոր Մարտէնսի, կայսրը փետրվարի 19-ին ճաշ տուեց, որին ներկայ էին ռուսաց դեսպան Ուրուսօվը դեսպանատան պաշտօնեաների հետ, արտաքին գործերի մինիստր Էրէնթալ, մինիստր-նախագահ Բէկ, մինիստրները և պալատական պաշտօնեաները։

ԲԵՐԼԻՆ։ Գործադուլ արին դերձակ վարպետները, ի պատասխան բոլոր ծառայողներին արձակելուն։

Փայտագործարանային արդիւնաբերութեան բանուորների դաշնակցութիւնը իբրև նպաստ մէկ միլիօն մարկ նուիրեց արձակված ընկերներին, որոնց թիւը ներկայումս 1500-ի է հասնում։

21 փետրվարի

ԼՕՆԴՕՆ, 20 փետրվարի։ «Թայմսին» հաղորդում են Կահիրէից, որ ժողովրդական ժողովը մի բանաձև է կայացրել, որով պահանջում է անյապաղ մտցնել պարլամենտական հաստատութիւններ։ «Թայմսը» ասում է, որ Եգիպտոսում գոյութիւն ունի այն համոզմունքը, թէ Խէդիվը պաշտպանում է ազգային շարժումը։ Լրագիրը նախազգուշացրում է, որ ինսուրգանները վերջ ի վերջոյ կորստաբեր ազդեցութիւն կունենան հէնց իրա՝ Խէդիվի համար։

Լրագիրների տեղեկութիւնների համաձայն՝ եկամտային հարկը աւելացնելու է. թէյի տուրքը պակասեցնվի։

ԼՕԶ, 20 փետրվարի։ Պօնանգակ մանուֆակտուրային բանուորների ժողովը այն հարցի առիթով՝ թէ ինչպիսի դիրք պէտք է բռնել լօկաուտի յայտարարած գործարանատէրերի պահանջի վերաբերմամբ, որով արձակվելու են գործարանից 96 բանուորներ, բաժանվեց երկու մասի բազմամարդութեան պատճառով։ Վերջ ի վերջոյ աշխատանքները վերսկսելու օգտին ձայն տուին 3682 բանուոր—ընդդէմ 1160-ի։

ՄՕՍԿՎԱ, 20 փետրվարի, Փետրվարի լոյս 20-ի գիշերը անյայտ չարագործներ պատը ծակելով ներս են մտնում Խոմյակովի տանը գտնվող զինախանութը և գողանում են 131 զանազան տեսակի ատրճանակներ, որսորդական դանակներ և անյայտանում են, իսկ վերջում բռնվում են ոստիկանութեան ձեռքով։ Փամփուշտները գտնվում են, բայց ատրճանակները՝ ոչ։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԵԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)
ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

ԱՌԱՒՕՏՆԵՐԸ՝

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վեներաբուժութեան, վեներական (սիֆիլիս) միզատեռ. հ.։
Կ. Մ. ՋԻԿՕՎԱՆԻ—$9^1/_2$—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱՐԱՆԱՍԵԱՆՑ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱԻՍՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներակ. և վիրաբուժութիւն։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց ծաղկահատ.։
Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—1—2 ժ. ականջի, քթի և կոկորդի
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆՑ—1—$1^1/_2$ ժ. ներքին և երեխայոց հ.։
ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ Ա. Ի. ՇՉԵՐԲԻՆԻՆԱ—$1^1/_2$—2 ժ. մանկաբարձութեան և կանանց հ.։
Գ. Ե. Գուրգենօվ—1—2 ժ. կանանց հ. և մանկաբարձութեան։

ԵՐԵԿՈՆԵՐԸ՝

Կ. Ի. ԳՁԵԼԻԵՎ—$6^1/_2$—$7^1/_2$ ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝
Բժշկապետ՝ Բ. Նաւասարդեան

ԲԺԻՇԿՆԵՐ
Մ. Գ. Զախարեվեանց
ՄԱՆԿԱԲԺՇԿՈՒԹԻՒՆ
ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ՋՂԱՅԻՆ
ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
Ընդունելութիւն ժամը 10—12 ժ.
Տելեֆօն № 1087
[illegible]
(ա. օ.) 103—150

Слѣдствіе смерти владѣльца
ПРОДАЕТСЯ
барская дача въ Сочи
недоконченная, 9 ком. кромѣ кухни и людскихъ, $1^1/_2$ эт. низъ бетонъ, верхъ изъ хорошаго лѣса, кр. цинков. жел. при домѣ сараи и сушильня. Земли 600 кв. саж. Мѣстность красивая и центральная, между Ерм. паркомъ и Москов. ул. у лѣстницы.
Цѣна 20,000 руб.
Обращ. за справками: Уг. Измайловской и Теръ-Гукасовской ул. 1 уч. д. № 1 квар. домохозяина.
(ч. ч.) 1—3

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
[illegible]
75—100

ՏԻԿ. Ե. Մ. ՆԵԳԻՐԵԱՆ
[illegible] ... գօն» հիւրանոցի տակը։ Գների համար կը յայտարարվի առանձին։
(ա. օ.) 3—20

Երկրագործութեան մինիստրութեան և պետական կալուածների գործակալ
Մ. Ն. ՓՐԻԴՕՆԵԱՆԸ
(Թիֆլիս, Սերգիէվսկի փողոց, տ. № 11).

Խաղողի և մրգատու այգիները բուժելու համար առաջարկում է անգլիական լաւագոյն պղնձի արջասպ, զտած ծծումբ, սրսկիչ «Վերմօրէլներ», փուքսեր և այգու այլ պարագաներ, ջրհան, քամիչներ, սեկատօրներ, դանակներ և այլն։
Ընդունվում են պատուէրներ պտղատու ծառերի սեփական բուծարանից, Սկրա կայարանի մօտ։ (հ.) 10—12

Յ. ԴԱՂԲԱՇԵԱՆԻ
I
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
ՌՈՒՍԵՐԷՆԻՑ ՀԱՅԵՐԷՆ
Գինը 8 ր., կազմով 8 ր. 60 կ., 9 ր., 10 ր. և աւելի, նայած կազմին։ Ճանապարհածախսը հեղինակի վրա։
II
ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ
ՀԱՅԵՐԷՆԻՑ ՌՈՒՍԵՐԷՆ
Լոյս տեսաւ ԵՐԿՐՈՐԴ պրակը։ Ամբողջ բառարանի բաժանորդագինը 5 ր., առաջին բառարան ևս բաժանորդների և գնողների համար 4 ր.։ Թիֆլիսեցիք և գաւառեցիք ռուս-հայ լիակատար բառարանը կարող են ստանալ, իսկ հայ-ռուս լիակատար բառարանին բաժանորդ գրվել կարող են Համբարձում սարկաւագ Քարիմեանցի մօտ (ТиФлисъ, Армянская Духовная Нерсисянъ Семинарія)։
III
Գրպանի բառարան ռուսերէնից հայերէն։ Բաժանորդագինը 2 ր. 50 կոպ.։
օր. մ. 4—10

5 ՀՈԳՈՒՑ ԲԱՂԿԱՑԱԾ
Մի թշուառ ընտանիք, որի մեծ անդամի աչքերը յանկարծակի կուրացան, իսկ կինը շարունակ տկար է, կարօտ է օգնութեան մինչև որ միակ աշխատաւոր կուրացածի աչքերը բացվեն։ Նպաստները կարելի է ուղղել. Тройцкій тупикъ, д. Байрамова, № 7. պօստի մօտ։
4—5

ՆՈՐ ԳԻՒՏ
„ԲՕՐՆՕ ՆԱՖԹԱԼԱՆ“

Բոլորովին փչացնում է գլխի թեփը, պինդացնում մազերը, նպաստում է նրա բուսնելուն և տալիս է նրան խնական տեսք։
Թոյլատրված է բժշկական վարչութիւնից, որպէս չը պարունակող ոչ մի վնասակար նիւթ։
Վաճառվում է՝ Кавказское Т-вoу торгов. аптек. товарами. Офицерское Экономическое общество и въ ихъ отдѣленіяхъ. դեղատներում, դեղավաճառներ և հասարակ ծախողների մօտ։ (22, 7) 1—25

Ներկայացուցիչ Թիֆլիսի համար՝ Марксъ Познеръ въ Лодзи
(16, 22, 15) 2—3

Սրանով յայտարարում ենք, որ
Կոմիսիոներական ընկերութիւն
ԵՒԼԱԽՈՒՄ ընդունում է ամեն տեսակ յանձնարարութիւններ Շուշի, Նուխի, նոյնպէս և Ռուսաստանի այլ քաղաքներ ուղարկելու համար, վերցնելով շատ մատչելի կոմիսիա։ Ընկերութեան անհոգութեան պատճառով պատահած փնասների համար պարտաւորվում ենք պատասխանել մեր սեփականութեամբ։
Յարգանօք՝ Յ. Թ. Տէր-Յովհաննիսեան
3—10 օրամէջ Հասան Կարաեվ Սումի

Ֆրանսիական Շոգենաւային Ընկերութիւն
«ՄԵՍՍԱԺԸՐԻ ՄԱՐԻՏԻՄ» — «MESSAGERIES MARITIMES»

26-ին փետրվարի, (11-ին մարտի ըստ ն. տ) մեկնելու է Բաթումից, երեկոյեան ժամը 4-ին, առաջնակարգ «Bosphore» շոգենաւը, հանգիպելով՝ Տրապիզոն, Սամսոն, Կ. Պօլիս, Դարդանէլ, Զմիւռնիա, Պիրէյ, Քանէյ, Մարսէյլ, Հավր և Լօնդօն։
Ուղղակի հաղորդակցութեան տոմսակները մինչև Պարիզ, նոյնպէս և մինչև Շանհայ (Չինաստանում), Հեռաւոր Արևելք գնացողների համար, կարելի է ստանալ Թիֆլիսում պակասեցրած գներով։
Ապրանքների և ճանապարհորդների մասին հարկաւոր տեղեկութիւնների համար դիմել ընկերութեան Թիֆլիսի գործակալ պ. Վ. Յակոբեանին, նախկին Արծրունու գալէրէյում, թիւ 127 գրասենեակը, հեռախօս՝ թիւ 608։ Գրասենեակը բաց է առաւօտեան 9—2 ժամը ցերեկվայ և 5—7-ը երեկոյեան, բացի կիրակի օրերից։ 1—1